

Miljöredovisning 2018

Region Uppsala

Gällande Region Uppsala miljöarbete år 2018

Inledning

Miljöredovisningen för år 2018 följer upp målen i Miljöprogram 2015-2018 för Region Uppsala. Programmet har tre övergripande miljömål; minskad klimatpåverkan, en hälsosam och giftfri miljö samt en hållbar och effektiv resursanvändning. I miljöprogrammet finns också en vision om att Region Uppsala ska bli fossilbränslefritt till år 2020.

Av de totalt 24 detaljerade miljömål som programmet innehåller visar flertalet av dem positiva resultat. Exempelvis har kollektivtrafiken högre grad av fossilfria drivmedel, vilket är en stor bidragande faktor till att Region Uppsalas uppmätta klimatpåverkan minskat med 40 procent under programperioden. Andra framgångsrika exempel är arbetet med utfasning av ftalatinnehållande förbrukningsvaror samt energieffektiviseringsmålet som båda visar ett resultat som är dubbelt så bra som målsättningen. Det är mycket glädjande och visar att miljöprogrammet med tydliga och väl förankrade mål ger oss förutsättningar för att styra och driva miljöarbetet i rätt riktning. Ett stort tack riktas till alla medarbetares bidrag till detta resultat.

Resultatet visar även att vi fortfarande har utmaningar i miljöarbetet. Det finns förbättringsmöjligheter för att minska miljöpåverkan från patienters resor till och från vården, avveckling av kemikalier blir en alltmer komplex fråga och vi behöver fortsätta se över vår användning av vissa typer av förbrukningsvaror och medicinska gaser. Det finns också utmaningar förknippade till att behålla årets framgångsrika resultat gällande vår minskade klimatpåverkan.

Det goda miljöarbete som genomfördes år 2018 ska vi värna om även framöver. Vi ska fortsätta ligga i framkant bland regioner och vi ska fortsätta skapa förutsättningar för ett miljöarbete med regional, nationell och internationell lyskraft som ger bäring även för länets hållbara utveckling. Vi ska fortsätta göra miljö- och klimatsmarta val för en långsiktigt hållbar framtid.

Stefan Olsson
Regionstyrelsens ordförande

Innehåll

INLEDNING.....	2
REGION UPPSALAS MILJÖPÅVERKAN	5
REGION UPPSALAS POLICY OCH VISION FÖR MILJÖARBETET	6
UPPFÖLJNING AV MILJÖMÅLEN I MILJÖPROGRAM 2014–2018	7
MINSKAD KLIMATPÅVERKAN	7
TRANSPORTER.....	9
MILJÖMÅL – FOSSILFRI BUSSTRAFIK.....	9
MILJÖMÅL – UTSLÄPP AV KVÄVEOXIDER OCH PARTIKLAR FRÅN KOLLEKTIVTRAFIKEN	9
MILJÖMÅL – RESOR TILL OCH FRÅN ARBETET	10
MILJÖMÅL – PATIENTRESOR	12
MILJÖMÅL – TJÄNSTERESOR	13
MILJÖMÅL – TRANSPORTFORDON	15
ENERGI.....	16
MILJÖMÅL – ENERGIANVÄNDNING	16
MILJÖMÅL – FÖRNYBAR ELENERGI.....	17
FÖRBRUKNINGSVAROR.....	18
MILJÖMÅL – MINSKA ANVÄNDNINGEN AV FÖRBRUKNINGSVAROR	18
EXTERNA PROJEKT	21
HÄLSOSAM OCH GIFTFRI MILJÖ	22
KEMIKALIER	22
MILJÖMÅL – AVVECKLINGSLISTA	22
MILJÖMÅL – FTALATFRIA FÖRBRUKNINGSPARTIKLAR.....	23
MILJÖMÅL – BYGGMATERIAL	24
LÄKEMEDEL	24
MILJÖMÅL – LÄKEMEDEL MED STOR RISK FÖR MILJÖPÅVERKAN.....	24
MILJÖMÅL – ANTIBIOTIKARECEPT	26
MILJÖMÅL – MEDICINSKA GASER	27
LÄKEMEDELSRENINGSPROJEKT.....	28
LIVSMEDEL OCH TEXTILIER.....	29
MILJÖMÅL – EKOLOGISKA LIVSMEDEL	29
MILJÖMÅL – ETISKA/SOCIALA KRAV LIVSMEDEL	30

MILJÖMÅL – TEXTILIER.....	30
<u>HÅLLBAR OCH EFFEKTIV RESURSANVÄNDNING</u>	<u>32</u>
MILJÖANPASSADE FASTIGHETER.....	32
MILJÖMÅL – KLASSNING ENLIGT MILJÖBYGGNAD	32
AVFALL	32
MILJÖMÅL – MATERIALÅTERVINNING	32
MILJÖMÅL – AVFALLSMINSKNING	34
BIOLOGISK MÅNGFALD.....	35
MILJÖMÅL – FRILUFTSLIV	36
<u>EN MILJÖCERTIFIERAD ORGANISATION.....</u>	<u>39</u>
<u>MINSKAD MILJÖPÅVERKAN GENOM HÅLLBAR UPPHANDLING</u>	<u>40</u>
SOCIALT ANSVAR I SAMBAND MED UPPHANDLING	40

Region Uppsalas miljöpåverkan

Från och med 1 januari 2017 har Landstinget i Uppsala Län tillsammans med Regionförbundet i Uppsala län bildat Region Uppsala. Region Uppsala med cirka 11 000 anställda år 2018 ska finnas till för människorna i Uppsala län. Uppdraget är att arbeta för och stärka en hälso- och sjukvård i världsklass, främja hälsa och miljö och regional utveckling samt skapa en långsiktigt hållbar tillväxt. Dessutom ska länsinvånarna erbjudas en konkurrenskraftig och effektiv kollektivtrafik och kulturella upplevelser som berikar länsinvånarna och skapar förståelse och samband. Allt detta arbete ska genomsyras av ett aktivt hållbarhetsarbete som säkerställer framtida generationers resurser och förutsättningar. Åtta kommuner tillhör länet: Enköping, Heby, Håbo, Knivsta, Tierp, Uppsala, Älvkarleby och Östhammar.

Region Uppsalas omfattande verksamhet har en stor påverkan på den yttre miljön, genom användandet av naturresurser i form av energi och material samt genom utsläpp till luft, mark och vatten. Många av utsläppen har även en negativ effekt på människors hälsa. De mest betydande aktiviteterna inom Region Uppsala som kan påverka såväl hälsa som miljö negativt, redovisas i tabell 1 nedan.

Tabell 1: Region Uppsalas betydande miljöpåverkande aktiviteter.

Miljöpåverkande Aktiviteter	Miljöpåverkan	Hälsoeffekter
Transporter	Ökad växthuseffekt, övergödning, förorening, marknära ozon	Ökad risk för cancer, astma, luftvägssjukdomar, nedsatt lungfunktion.
Byggnationer	Beroende på materialval, konstruktion och arkitektur kan byggnationer bland annat bidra till att tillföra farliga ämnen och påverka energiförbrukning, såväl under byggnadsskede som under resten av byggnadens livslängd	Rätt planerat leder byggnationen till en god inomhusmiljö. Fel planering kan bidra till negativa hälsoeffekter.
El, värme och kyla	Ökad växthuseffekt, förorening.	Kväveoxidutsläpp vid förbränning ger nedsatt lungfunktion och irritation på luftvägar.
Läkemedel	Ökade halter av svårnedbrytbara läkemedel i miljön. Ökad växthuseffekt av anestesigaser.	T.ex. antibiotika ökar risken för bildning av resistent bakteriestammar och därav följande svårbotade infektionssjukdomar.
Kemikalier/ ämnen i varor	Spridning av ämnen som är skadliga för miljön till luft, mark och vatten.	Försämrad arbetsmiljö, spridning av ämnen som är cancerogena, reproduktionsstörande och allergiframkallande.
Förbrukningsvaror	Ökad växthuseffekt, spridning av ämnen som är skadliga för miljön till luft, mark och vatten	Spridning av hälsofarliga utsläpp från produktionsanläggningar
Livsmedel	Ökad växthuseffekt, spridning av bekämpningsmedel.	Hälsorisker för bönder i de länder där maten produceras.
Avfall	Ökad växthuseffekt, övergödning och förorening om avfallet inte hanteras rätt.	Kväveoxidutsläpp vid förbränning ger nedsatt lungfunktion och irritation på luftvägar.

Region Uppsalas policy och vision för miljöarbetet

En reviderad miljöpolicy för Region Uppsala fastställdes av regionfullmäktige i juni 2018.

Genom hälso- och sjukvård, habilitering och tandvård bidrar Region Uppsala till att främja god hälsa och välmående hos invånarna i länet. Vår verksamhet omfattar också kultur, kollektivtrafik, regional utveckling och fastighetsförvaltning. All verksamhet påverkar miljön, både lokalt och globalt. Utsläpp till luft, mark och vatten, en minskad biologisk mångfald och störda ekosystem ger på sikt hälsorisker.

För att ständigt minska vår miljöpåverkan bedriver Region Uppsala ett förebyggande och systematiskt miljöarbete som bland annat fokuserar på minskade utsläpp, resurshushållning och kretsloppstänkande. Utöver de grundläggande myndighetskraven och miljölagstiftningens krav, bygger miljöarbetet på de tre övergripande miljömålen *Minskad klimatpåverkan*, *Hälsosam och giftfri miljö*, samt *Hållbar och effektiv resursanvändning*:

- **Vi minskar vår klimatpåverkan** genom att exempelvis välja kollektiva transporter som använder fossilm fria drivmedel och produktion av energi från förnyelsebara resurser. Vi hushållar med energi och väljer varor med låg klimatpåverkan.
- **Vi minimerar våra utsläpp** av farliga ämnen till luft, mark och vatten genom att exempelvis inte sprida läkemedel och kemikalier som är skadliga för miljö och hälsa. Vi väljer ekologiskt producerade livsmedel och textilier.
- **Vi använder resurserna effektivt** under hela deras livscykel. Vi ställer hållbarhetskrav vid upphandling, ser över användningen av olika produkter och har ett kretsloppstänkande i avfallshanteringen. Vi värnar den biologiska mångfalden som är grunden för livsviktiga processer som rening av luft och vatten och pollinering av växter.

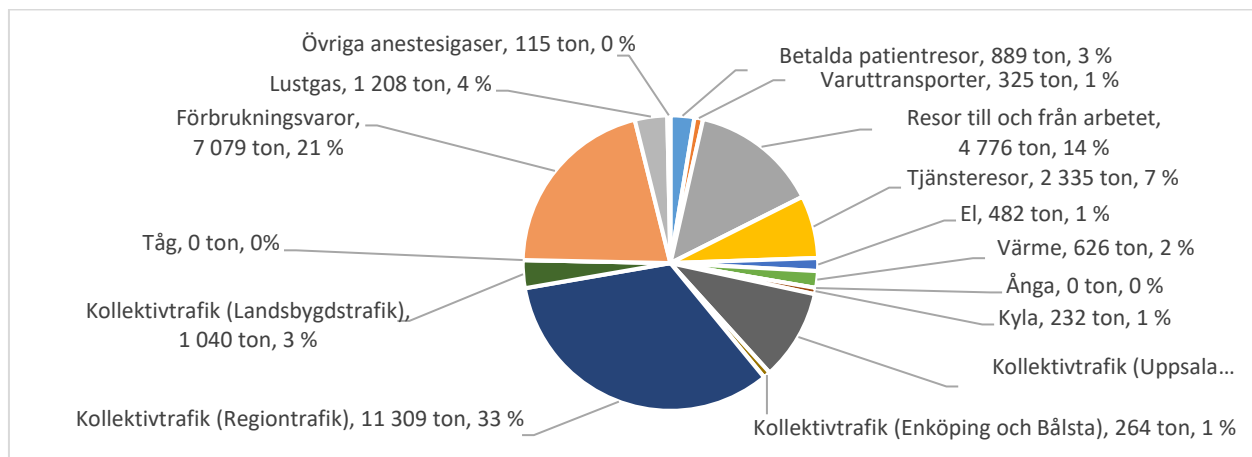
Uppföljning av miljömålen i Miljöprogram 2014–2018

I följande kapitel redovisas resultaten för de detaljerade miljömålen som ska leda till att de övergripande miljömålen uppnås. Miljömålen bryts årligen ner på förvaltningsnivå och flertalet mål följs upp minst två gånger per år i samband med förvaltningsledningarnas genomgångar av miljöarbetet.

Minskad klimatpåverkan

Region Uppsalas omfattande verksamhet har en betydande klimatpåverkan, men glädjande är att utsläppen minskar. Utsläppen av de klimatpåverkande gaser som Region Uppsala kan mäta minskade med 40 procent år 2018 jämfört med år 2014. Den största utsläppsminskningen under programperioden står kollektivtrafiken för – en minskning med nästan 16 ton koldioxid, vilket är en minskning med 56 procent under programperioden. Detta är tack vare att den ökande andelen biodrivmedel nu börjar ge effekt. Utsläppen från Region Uppsalas energianvändning har minskat med 32 procent, till följd av ett lyckosamt energieffektiviseringsprojekt i kombination med installationen av solceller¹. I diagram 1 visas andelen utsläpp av växthusgaser från de största utsläppskällorna inom Region Uppsala under 2018 och i diagram 2 jämförs utsläppen mellan åren 2010–2018 som går att mäta. I diagrammen är utsläppen omräknade till koldioxidekvivalenter². Indirekt klimatpåverkan som inte mäts är exempelvis klimatpåverkan från pensionsfonder, livsmedel och byggnationer.

Diagram 1: klimatpåverkande utsläpp 2018 fördelat på olika mätbara utsläppskällor mätt i ton koldioxidekvivalenter³.

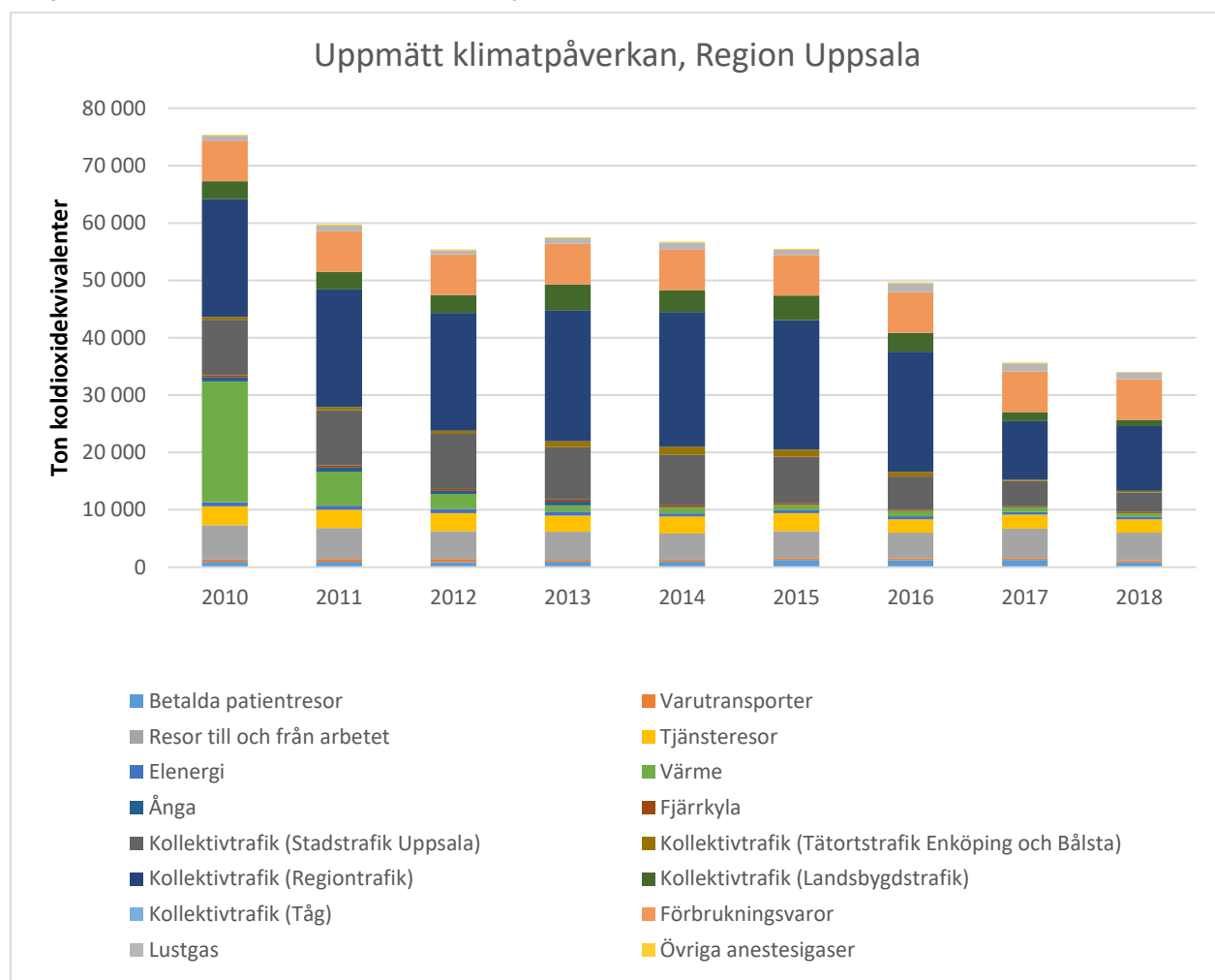

¹ Energieffektiviseringsprojektets resultat presenteras i sin helhet först vid utgången av år 2019 då effekterna går att mäta för ett helt år fullt ut.

² Mått på mängd klimatpåverkande gaser, där bidraget från varje enskild gas har räknats om till den mängd koldioxid som har samma inverkan på klimatet.

³ Följande antaganden har gjorts: Region Uppsala använder förnybar elenergi och koldioxidneutral fjärrvärme. Om Region Uppsala skulle fortsatt att köpa den normala energimixen skulle koldioxidutsläppen vara drygt 14 ton istället för drygt 1 ton. Ett kilo lustgas motsvarar 298 kilo koldioxid. Ett kilo av övriga anestesigaser (Isofluran, Sevofluran och Desfluran) motsvarar mellan 216 och 1 790 kilo koldioxid.

Diagram 2: Totala utsläpp av klimatpåverkande gaser omräknat till ton koldioxidekvivalenter 2010–2018 ⁴.

⁴ Följande förklaringar finns till posterna: Den värmestatistik som används i Figur 2 är inte graddagskorrigerad. I figur 1 och 2 redovisas endast patientresor betalda av Region Uppsala. De varutransporter som redovisas är de tre största direkttransporterna till Region Uppsala – transporter av tvätt, mat från storköket i Västerås och post. De tre största utsläppskällorna av koldioxidutsläpp från tjänsteresor kommer från flygresor (624 ton CO₂), intensivvårdshelikoptern (582 ton CO₂) och ambulansen (515 ton CO₂). För kollektivtrafiken redovisas 2012 års statistik även i staplarna för år 2010 och 2011, då mätningarna startade år 2012. Statistiken för förbrukningsvaror utgår från en utredning genomförd år 2013. Denna klimatpåverkan inkluderar framställning av material (plast, cellulosa etc.) i varor och förpackningar samt transporter av materialet.

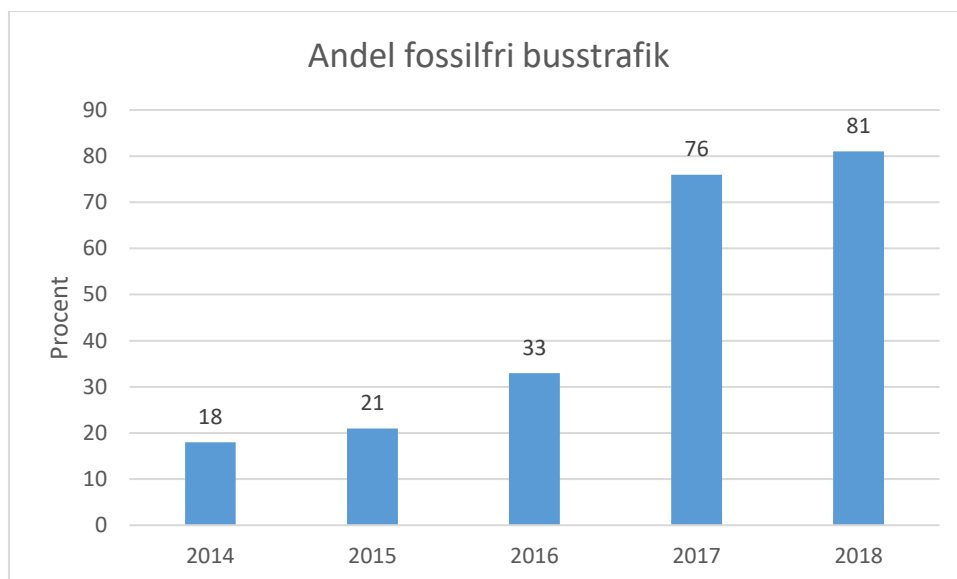
Transporter

Miljömål – Fossilfri busstrafik

År 2018 ska 80 procent av Upplands lokaltrafiks kilometerproduktion för busstrafiken utföras med fossilfria bränslen.

Resultat: Målet har uppnåtts. Under 2018 utfördes 81 procent av Kollektivtrafikförvaltningens busstrafiks kilometerproduktion med fossilfria bränslen jämfört med 18 procent år 2014, se diagram 3.

Diagram 3: Andel fossilfri kilometerproduktion hos Kollektivtrafikförvaltningen under 2014 – 2018.

Analys 2014 - 2018

Den snabba utvecklingen förklaras huvudsakligen av en övergång från konventionell diesel till biodiesel. Biogasproduktionen hos Uppsala Vatten har dessutom ökat under programperioden vilket har resulterat i att gasen som används i stadstrafiken numera är helt utan inblandning av naturgas.

Miljömål – Utsläpp av kväveoxider och partiklar från kollektivtrafiken

År 2018 ska utsläppen av kväveoxider och partiklar från kollektivtrafiken ha minskat i jämförelse med år 2014.

Resultat: Målet är uppnått. Utsläppen av både kväveoxider och partiklar från kollektivtrafiken har minskat under programperioden. Det är värt att notera att branschens

nyckeltal för dessa utsläpp har ändrats, det tidigare g/kWh ersattes 2018 med g/km. Siffrorna redovisas alltså här med det nya nyckeltalet, omräknat bakåt i tiden för full jämförbarhet.

Utsläppen av kväveoxider minskade mellan åren 2014–2018 från 2,4 g/km till 2,0 g/km.
Utsläppen av partiklar från kollektivtrafiken minskade från 0,019 g/km 2014 till 0,017 år 2018.

Analys 2014 - 2018

Utsläpp av partiklar och kväveoxider beror i stort sett uteslutande på motorteknikutveckling. Att byta ut fordon till nyare miljöklass (Euro 6), eller att byta ut förbränningsmotorer till elmotorer, driver denna utveckling.

Miljömål – Energieffektivitet i busstrafiken

År 2018 ska busstrafiken använda 5 procent mindre energi per personkilometer i jämförelse med år 2014.

Resultat: Målet är inte uppnått. Energianvändningen i busstrafiken ökade mellan 2014 – 2018, från 156 101 MWh till 165 270 MWh.

Analys 2014 - 2018

I Uppsala stadstrafik sker en succesiv övergång från normalbussar till ledbussar och dessa större fordon använder mer energi, en utveckling som alltså går emot miljömålet som det är formulerat. Den varma sommaren 2018 med ökad användning av fordonens klimatanläggningar har också påverkat energiåtgången liksom brister i framkomligheten vilket gör att kollektivtrafiken fastnar i köer där energi används utan att några kilometer produceras.

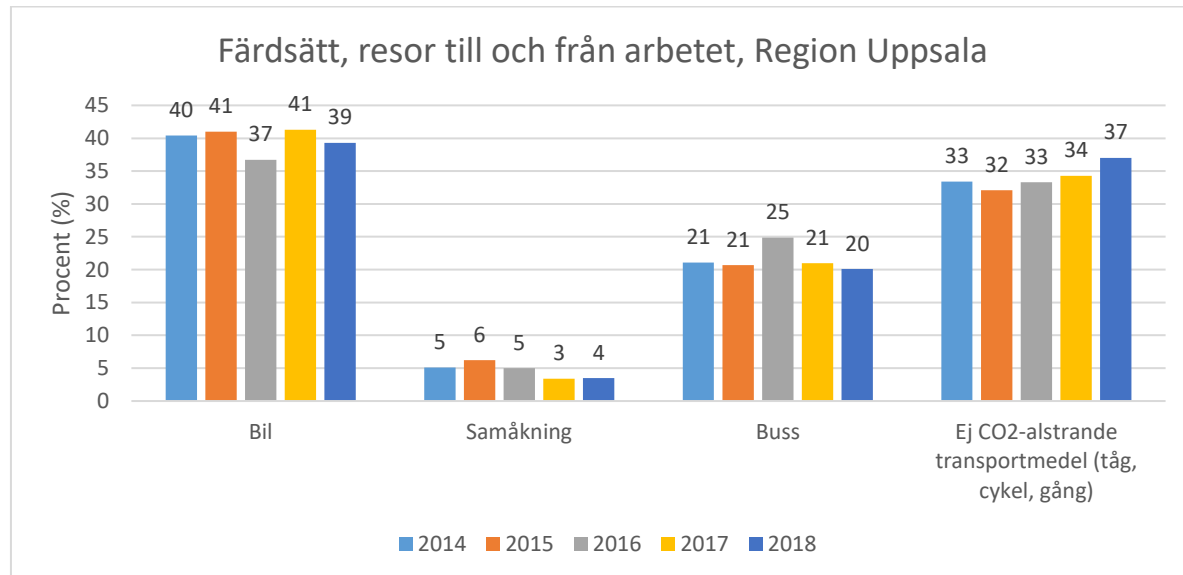
Miljömål – Resor till och från arbetet

År 2018 ska utsläppen av koldioxid från resor till och från arbetet vara minst 4 procent lägre per anställd jämfört med år 2014.

Resultat: Målet är uppnått. Antalet kilo koldioxidutsläpp per årsarbetare har minskat till 536 kilo 2018, i jämförelse med 572 kilo per årsarbetare 2014. Det motsvarar en minskning med

6,3 procent. Hur fördelningen ser ut för olika transportslag och resväg finns i diagram 4 som Region Uppsalas medarbetare använder. Målet mäts via en enkät⁵ som skickas ut till de anställda.

Diagram 4: Andel resande till och från arbetet fördelat på transportslag baserat på resväg i mil till arbetet för hela Region Uppsala.⁶

Analys 2014 - 2018

Det vanligaste färdssättet till arbetet året runt är cykling. 35 procent av medarbetarna cyklar till arbetet. Därefter åker 28 procent av medarbetarna bil till arbetet. För att bidra till minskade koldioxidutsläpp från resor till och från arbetet har ett antal stimulansprojekt där medarbetare får testa att åka kollektivt samt cykla och gå till arbetet genomförts under perioden. Detta har skett i samarbetet med Friskhuset. Under exempelvis hösten 2018 deltog 960 personer i stimulansprojekt att cykla och gå till arbetet. Även projekt ”Vårfixa din cykel” och ”Vintercyklister” har skett under perioden. Anställda inom Region Uppsala erbjuds möjligheten att köpa årskort på kollektivtrafiken via nettolöneväxling. Det är 891 personer inom Region Uppsala som har antagit erbjudandet vid slutet av 2018.

⁵ Enkäten skickas ut i november till cirka 2500 anställda. Svarsfrekvens på enkäten är ca 60 %. För nästkommande period kommer enkäten skickas ut två gånger 2020 och 2022.

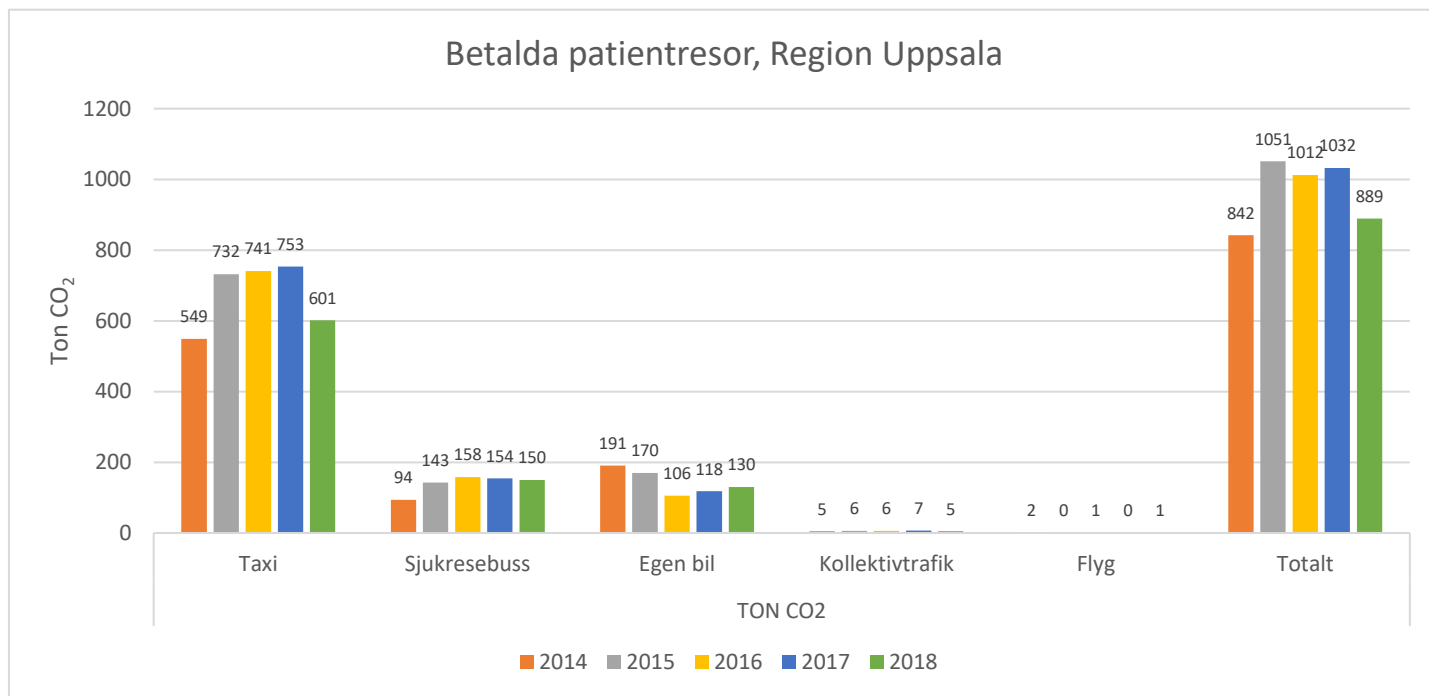
⁶ Andel resande till och från arbetet fördelat på resväg transportmedel/mil, som bidrar till ökade koldioxidutsläpp (bil, buss och samåkning) och transportslag som inte ger koldioxidutsläpp (tåg, cykel och gång).

Miljömål – Patientresor

År 2018 ska utsläppen av koldioxid från patienters resor⁷ till och från vården vara 5 procent lägre, i jämförelse med år 2014.

Resultat: Målet är inte uppnått. Vid utgången av 2018 hade koldioxidutsläppen från patientresor ökat med 5 procent till 889 ton koldioxid, att jämföra med 842 ton 2014. Den huvudsakliga orsaken är antalet taxiresor ökat. Koldioxidutsläppen från olika typer av patientresor presenteras i diagram 5.

Diagram 5: Fördelning koldioxidutsläpp från patientresor som betalas av Region Uppsala.

Analys 2014 - 2018

Under perioden har inte upphandling av sjukresor taxi skett. Detta kommer att ske under 2019 och då kommer miljökrav att kunna ställas på taxifordon, vilket kommer kunna minska miljöbelastning för betalda sjukresor. Antalet sjukresor med taxi har ökat under perioden. Miljöbelastningen har inte ökat i samma omfattning, eftersom taxi köpt nya fordon under perioden. UL införde under 2018 möjlighet att åka gratis kollektivtrafik till vården: Om du är skriven i Uppsala län och blir kallad till ett besök i vården inom Region Uppsala har du rätt till en fri 24-timmarsbiljett i UL-appen. Den gäller för besökare och en följeslagare den dag besöket är

⁷ I målet räknas endast de patientresor som betalas av landstinget: taxi, flyg kollektivtrafik och ersättning för egen bil.

bokat, inom UL:s trafikområde. Användningen av detta har succesivt ökat och i slutet av 2018 var det mer än 200 personer per dag som använde tjänsten. Förhoppningsvis kommer detta att öka ytterligare under nästkommande period.

Miljömål – Tjänsteresor

År 2018 ska koldioxidutsläppen från tjänsteresor vara minst 10 procent mindre per anställd jämfört med år 2014.

Resultat: Målet är uppnått. Vid utgången av år 2018 hade koldioxidutsläppen från tjänsteresor minskat med 15,4 procent per årsarbetare jämfört med 2014, se förändringen tabell 2. I tabell 3 redovisas totalt koldioxidutsläpp från tjänsteresor per årsarbetare. Den huvudsakliga anledningen till att målet är uppnått är teknikutveckling för flyg och bilar som ger mindre miljöpåverkan.

Från och med 2018 har intern klimatväxling införts för flygresor till och från Göteborg, Malmö och Umeå, i diagram 6 finns en jämförelse mellan antal genomförda tjänsteresor med tåg och flyg mellan åren 2017 och 2018. Klimatväxling innebär en höjning av flygpriset till dessa destinationer med 30 procent.

Tabell 2: Förändringen i procent mil och koldioxidutsläpp från tjänsteresor inom Region Uppsala fördelat per årsarbetare 2018 jämfört med 2014.

% förändring per årsarbetare

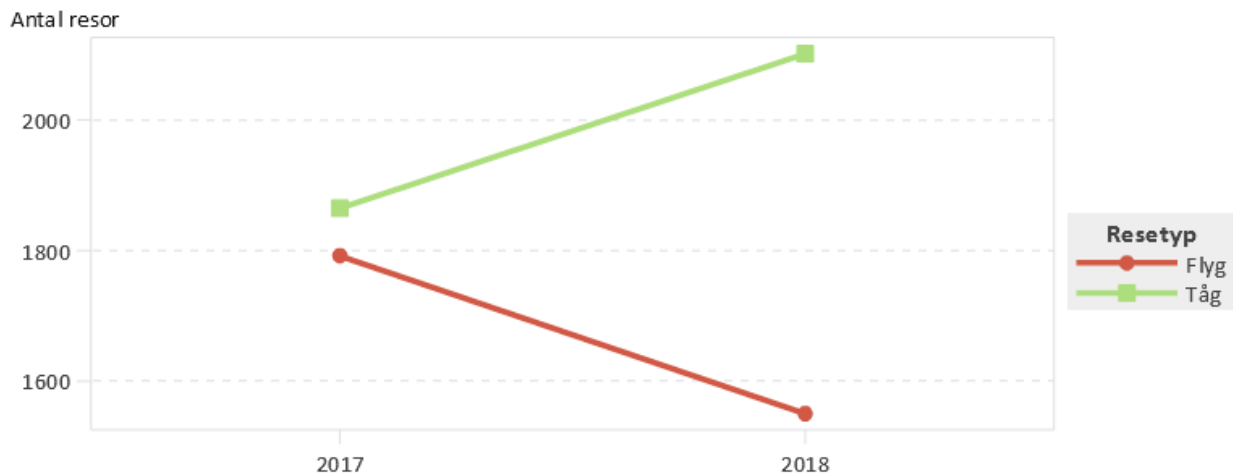
Alla typer av resa ▲	Alla typer av resa		
Typ av resa ▲	Förändring mil .	Förändring co2 .	
Total	<u>11,4 %</u>	<u>-15,4 %</u>	
Flyg inrikes	-9,0 %	-28,4 %	
Flyg utrikes	17,5 %	-11,6 %	
Tjänstebilar	26,6 %	1,4 %	
Hyrbilar	-26,5 %	-49,2 %	
Egen bil i tjänsten	-30,2 %	-32,2 %	
Tåg	18,4 %	-54,8 %	

Tabell 3: Förändring mil och koldioxidutsläpp från tjänsteresor inom Region Uppsala 2014-2018.

Antal mil och koldioxidutsläpp per årsarbetare från förvaltningens tjänsteresor

År ▲	2014		2015		2016		2017		2018	
Typ av resa ▲	mil.	kg co2.	mil.	kg co2.	mil.	kg co2.	mil.	kg co2.	mil.	kg co2.
Total	<u>132</u>	<u>139</u>	<u>148</u>	<u>122</u>	<u>142</u>	<u>113</u>	<u>146</u>	<u>118</u>	<u>147</u>	<u>118</u>
Flyg inrikes	13	21	12	16	14	18	14	18	12	15
Flyg utrikes	55	62	72	61	64	54	71	60	65	55
Tjänstebilar	22	31	21	24	22	26	21	24	27	31
Hyrbilar	3	4	2	2	2	2	2	2	2	2
Egen bil i tjänsten	12	21	11	19	8	13	9	15	8	14
Tåg	28	0	30	0	34	0	31	0	33	0

Diagram 6: Jämförelse mellan flyg och tåg till Göteborg, Malmö och Umeå (2017 och 2018).

Analys 2014 - 2018

Inrikes flyg och användningen av egen bil i tjänsten har minskat under perioden samtidigt som resandet med tåg har ökat. Däremot har utrikes flyg och användningen av tjänstebilar ökat. Ökningen av tjänstebilar och längre körsträckor, kan till del förklaras av att antalet mobila team inom den nära vården har ökat. Under 2018 har det beslutats om Mötes- och resepolicy för Region Uppsala med inriktning att innan en resa planeras och beställs ska medarbetaren överväga om det är möjligt att ersätta resan till förmån för distansmöte.

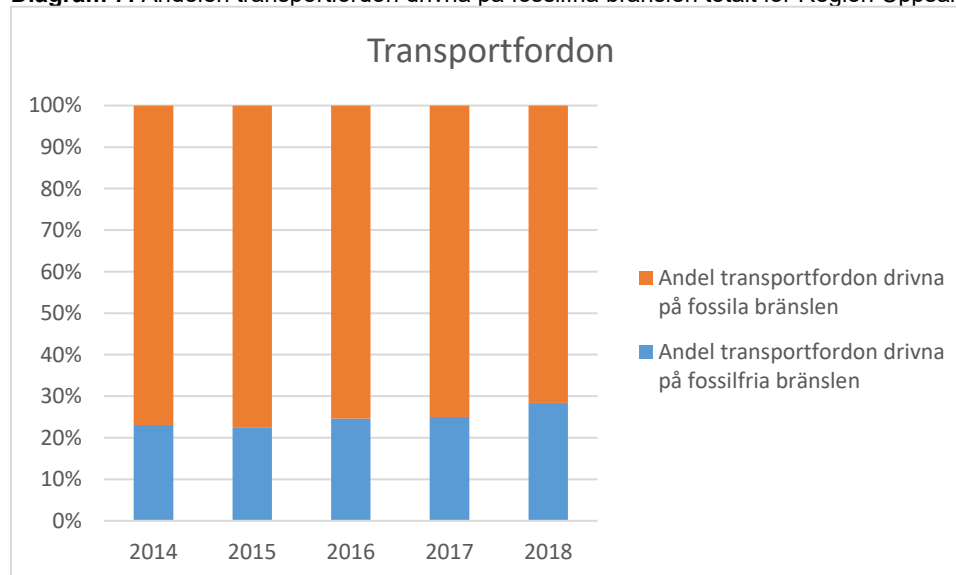
Från och med 2018 har intern klimatväxling införts för flygresor till och från Göteborg, Malmö och Umeå. Intäkterna från höjningen har använts till interna, klimatförbättrande åtgärder. I första hand till utbildningsinsatser för ökad användning av Skype möten. Flygresorna har minskat med 14 procent medan tågresorna ökat med 13 procent till dessa orter 2018 jämfört med 2017.

Miljömål – Transportfordon

År 2018 ska minst 70 procent av de transportfordon⁸ Region Uppsala leasar eller köper drivas med fossilfria bränslen.

Resultat: Målet är inte uppnått men utvecklingen har gått åt rätt håll. Vid utgången av 2018 drevs 28,4 procent av transportfordonen med fossilfria bränslen, se diagram 7.

Diagram 7: Andelen transportfordon drivna på fossilfria bränslen totalt för Region Uppsala mellan åren 2014–2018.

Analys 2014 - 2018

Det finns ett tiotal biogasfordon och fyra elfordon som drivs med fossilfria bränslen. Sedan 2017 finns det möjlighet att tanka HVO⁹ 100 (biodiesel) i Uppsala. Blodbussen och tre lastbilar från Fastighet och service använder detta drivmedel. För de tyngre fordonen/lastbilarna finns garantier från fordonstillverkare att fordonen är anpassade för HVO 100. Sådana garantier finns inte från

⁸ Med transportfordon avses minibuss, ambulanser, lastbilar och skåpbilar.

⁹ HVO= Vätebehandlad Vegetabilisk Olja (engelska: Hydrogenerated Vegetable Oil). HVO kan produceras från olika typer av oljor och fetter som genom en hydreringsprocess skapar en syntetisk diesel som har samma kemiska egenskaper som en diesel av fossilt ursprung.

fordonstillverkarna för ambulanser. Under 2018 har ambulansen ändå provat att låta sex övningsambulanser köra med HVO 100, vilket har fungerat bra.

Energi

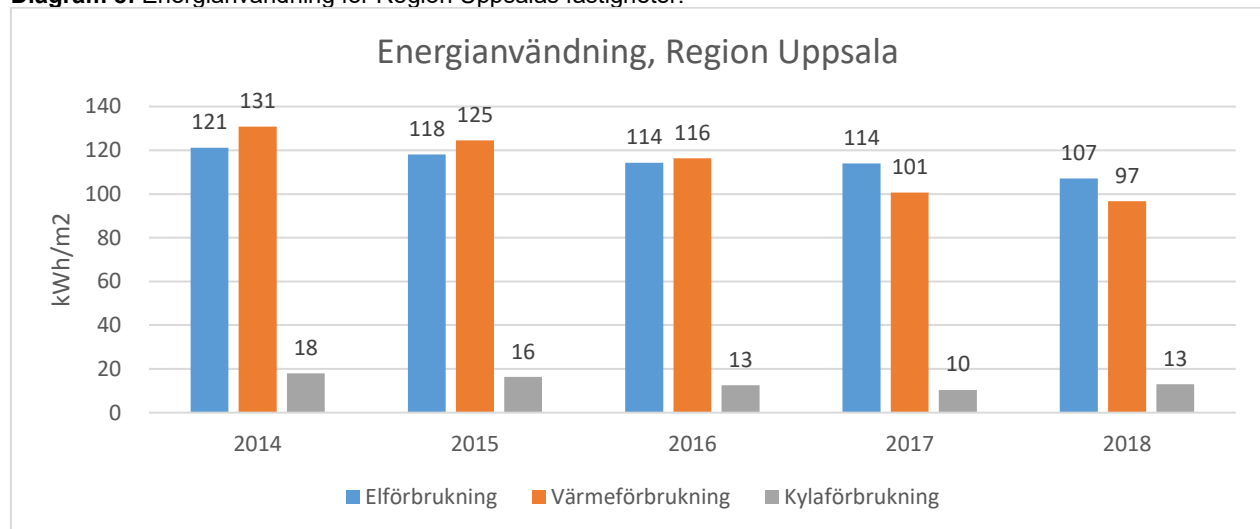
Miljömål – Energianvändning

År 2018 ska energianvändningen i Region Uppsala vara minst 10 procent lägre per kvadratmeter än 2014.

Resultat: Målet har uppnåtts. Totalt har energianvändningen per kvadratmeter 2018 reducerats med 23 procent jämfört med 2014 (målet slutredovisas först vid utgången av år 2019, då den totala effekten av samtliga åtgärder som genomförts fram till och med sista december 2018 fått genomslag på ett helt års statistik). Störst nedgång uppvisar fjärrkyla (- 27 procent) följt av värme (-26 procent) och el (-12 procent). Minskningen ses över hela fastighetsbeståndet med störst nedgång på Akademiska sjukhus-området.

Den stora minskningen beror på fokuserad driftoptimering av bland annat ventilation och värmesystem, men även installationer av energisnål belysning, tilläggsisolering av fastigheter samt energibesparande investeringar i exempelvis nya fläktaggregat och pumpar.

Diagram 8: Energianvändning för Region Uppsalas fastigheter.¹⁰

Analys 2014 - 2018

Arbetet med att minska energiförbrukningen och dess miljöavtryck har pågått fokuserat och på flera fronter under miljöprogramperioden. Anledningarna till ett lyckat resultat inkluderar att Region Uppsala köper in miljömärkt el från vattenkraft för sin elkonsumtion. Dessutom inhandlas

¹⁰ Ytan är bruksarea. Värmen är klimatkorrigerad.

koldioxidneutral fjärrvärme inom Uppsala stad. Rutiner för insamling och analys av förbrukningsdata har implementerats och resultatet delges driftspersonal så de snabbare kan agera på trender och fel. Dedikerad personal har arbetat fokuserat med intrimning och optimering av värme-, ventilations- och kylsystem vilket lett till en stabilare, kraftigt minskad energiförbrukning.

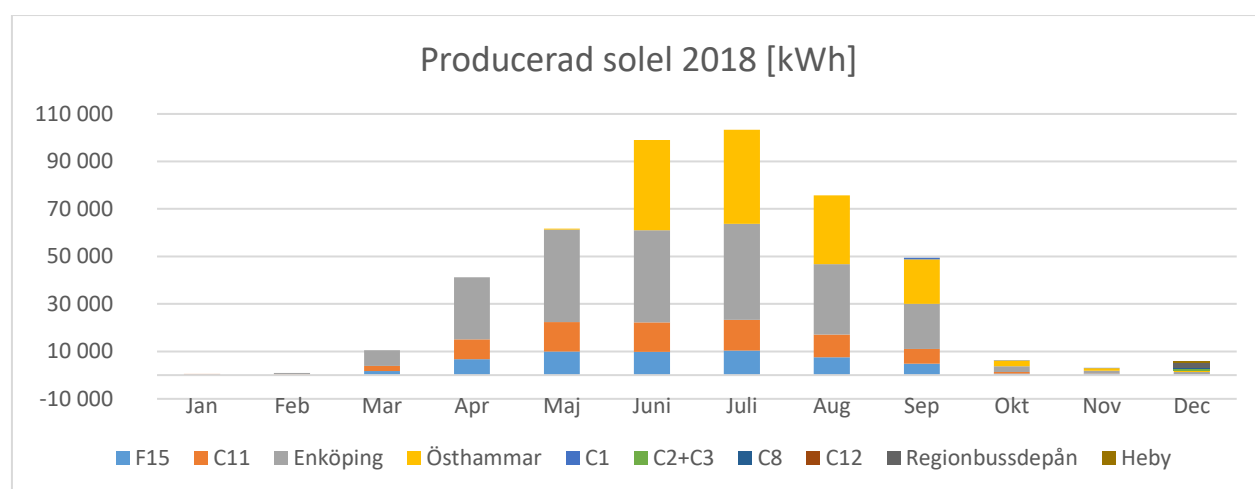
Hälften av Region Uppsalas egenförvaltade fastighetsbestånd har energikartlagts, vilket innebär att lokalerna genomlysts i jakt på energibesparande åtgärder som sedan satts i handling. Investeringar i energisnål belysning, värme- och ventilationssystem samt uppdaterad styr- och reglerteknik har möjliggjort energieffektivare drift av de tekniska systemen. Även uppgraderingar av klimatskal såsom väggar och fönster har genomförts. Region Uppsala har börjat ställa explicita energikrav vid upphandlingar av främst elintensiva produkter.

Miljömål – Förnybar elenergi

År 2018 ska den egna produktionen av förnybar elenergi motsvara 2 procent av den totala mängden inköpt elenergi.

Resultat: Målet har uppnåtts. Mängden inköpt el var i december 2018 beräknad till 56 100 kWh på helårsbasis. Detta innebär att 2 % av mängden inköpt el motsvarar 1 288 kWp¹¹. Utfallet av solcellsinstallationerna i december 2018 beräknas ge 1 537 kWp. Det innebär att målet uppnås med 249 kWp i marginal i förhållande till verkligt utfall för elanvändningen. Beräknat utfall för 2018 är att totalt 2,4 % av mängden inköpt el kommer att produceras med solceller.

Diagram 9: Produktion av el från solceller per månad

¹¹ kWp står för kilowatt peak - den teoretiskt högsta eleffekt som en solcell kan producera vid optimala förhållanden. Används som mått för att jämföra solceller och solcellsanläggningar.

Analys 2014 - 2018

Utifrån solkartor över Region Uppsalas fastighetsbestånd har beslut fattats om vilka tak som ska förses med solcellsanläggningar. Vid utgången av år 2018 finns solcellsanläggningar installerade på tak vid Akademiska sjukhuset, Lasarettet i Enköping, Östhammars vårdcentrum, Heby vårdcentral och länsbussdepån.

Förbrukningsvaror

Miljömål – minska användningen av förbrukningsvaror

År 2018 ska användningen av förbrukningsvaror på Region Uppsalas minskningslista minskat med 15 procent, i jämförelse med år 2014.

Resultat: Målet är inte helt uppnått för alla produkter, men överträffat för många produkter. På minskningslistan följs nio produktgrupper upp och för sex av dessa har inköpen minskat med 15 procent eller mer 2018 jämfört med 2014¹². De produkter som vi har använt mindre av är britspapper, medicinbägare, plastmuggar, skedar i fossilplast, 30 liters respektive 70 liters avfallssäckar/påsar i fossilbaserad plast, tvättlappar i skumplast. Se tabell 4 där det illustreras med grön färg om vi minskat användningen för produkten med 15 procent eller mer. Röd färg visar en ökad användning och gul färg att läget är oförändrat eller att det skett en minskad användning men där minskningen är mindre än 15 procent. Tyvärr motsvarar dessa produkter endast sex procent av de totala inköpen av produkter på minskningslistan vilket gör att den totala minskningen blir lägre än det uppsatta målet. Detta beror till största delen på en fortsatt ökad användning av undersökningshandskar. En förändring i användningen med några få procent ger därför en stor effekt på totalen.

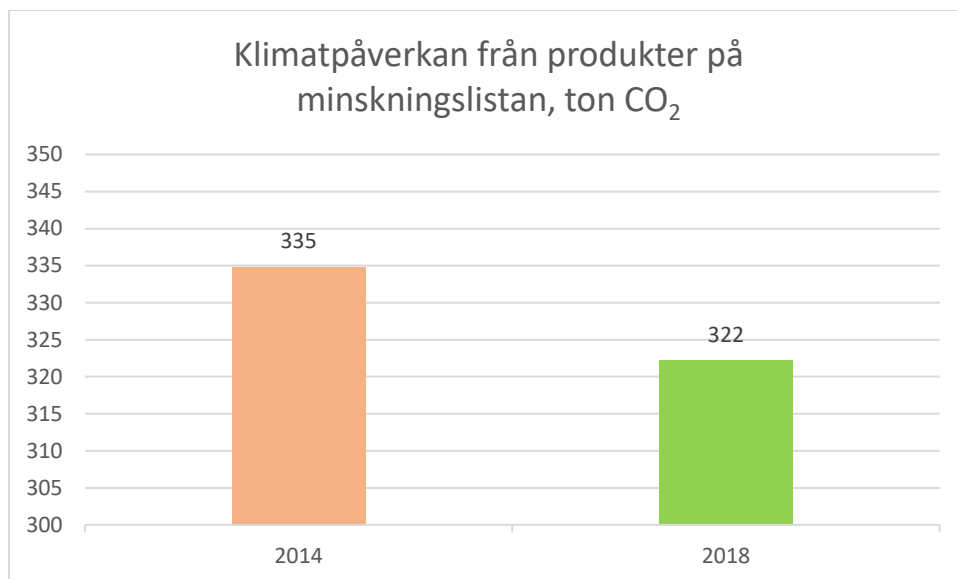
Tabell 4: Förändring i inköpsstatistik av produkterna på minskningslistan mellan åren 2014 – 2018 (i tabellen angivna som år 1 respektive år 2).

Gruppering artiklar ▲	Antal år 1	Antal år 2	Skillnad	Skillnad %
Total	23 218 554	21 871 268	-1 347 286	-6 %
☒ ☒ Britspapper	5 826	4 344	-1 482	-25 %
☒ ☒ Kompressuppsamlare	10 600	10 600	0	0 %
☒ ☒ Medicinbägare	1 254 460	987 540	-266 920	-21 %
☒ ☒ Plastmuggar	2 474 460	656 920	-1 817 540	-73 %
☒ ☒ Skedar i fossilplast	489 700	241 900	-247 800	-51 %
☒ ☒ Soppåse 30 liter	21 486	21 540	54	0 %
☒ ☒ Sopsäck 70 l knyt fossilbaserad plast	2 099	1 214	-885	-42 %
☒ ☒ Tvättlappar i skumplast	942 225	796 350	-145 875	-15 %
☒ ☒ Undersökningshandskar	18 017 698	19 150 860	1 133 162	6 %

¹² Det som följs upp är beställningar som är gjorda enligt Varuförsörjningens avtal via inköpssystemet Agresso. Tidigare år har inköpsstatistik tagits fram via LIS (Landstingets informationssystem). Det görs nu via SAS. I båda fallen kommer data från beställarsystemet Agresso. Det kan dock noteras att någon del i rapporten ändå verkar skilja sig åt från motsvarande data i LIS eftersom förbrukningen över lag ser ut något högre i SAS jämfört med i LIS. Det går dock inte att säga vilken källa som speglar verkligheten bäst. SAS bedöms vara det mest tillförlitliga verktyget i nuläget och data har därför hämtats från SAS för både 2014 och 2018.

Koldioxidutsläppen från produkterna på minskningslistan har minskat med 13 ton mellan 2014 och 2018.

Diagram 10 Klimatpåverkan från produkter på minskningslistan 2014 jämfört med 2018.

Det är positivt att den totala användningen av engångsmuggar (plast och även pappmuggar, som inte finns med på minskningslistan) har minskat med cirka 1 100 muggar om dagen 2018 jämfört med 2014. Det visar att vissa plastprodukter av engångskaraktär inte behöver ersättas med ett biobaserat alternativ utan att de helt enkelt kan fasas ut. Även den totala användningen av skedar av engångstyp har minskat.

Diagram 11 Antal beställda engångsmuggar (plast respektive papper) år 2014 jämfört med år 2018.

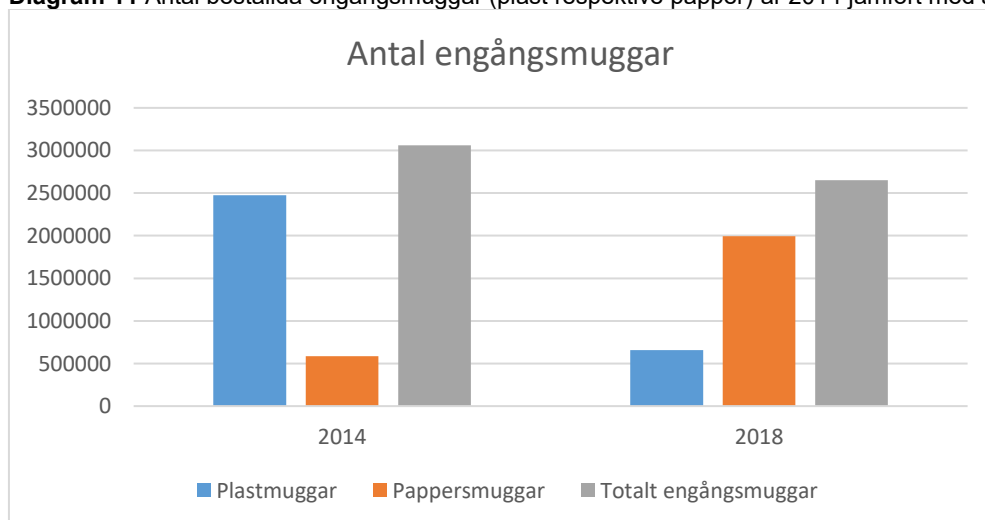
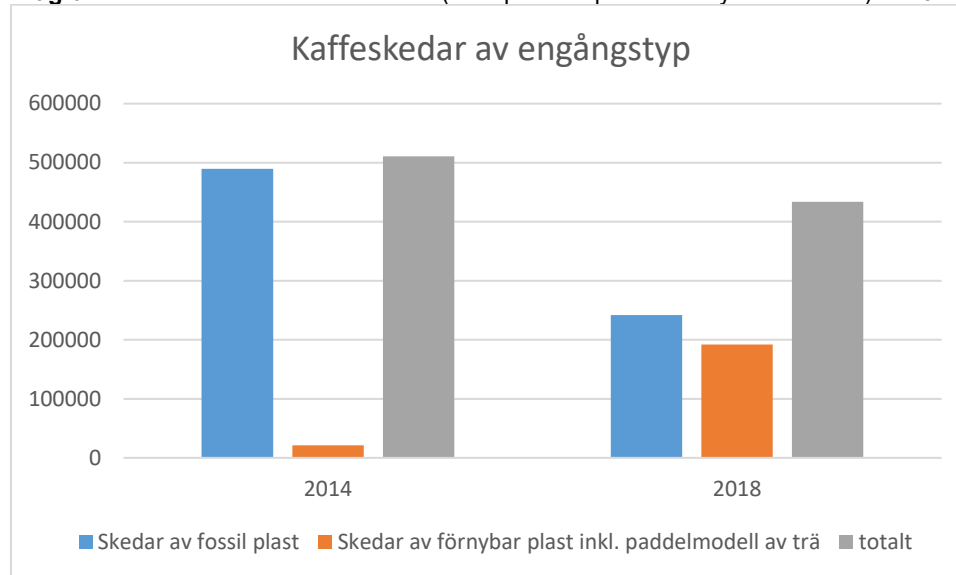

Diagram 12 Antal beställda kaffeskedar (fossilplast respektive förnybart material) år 2014 jämfört med år 2018.

Analys 2014 - 2018

Information om klimatnyttan med att minska användningen av produkterna på minskningslistan har nått verksamheterna via bland annat miljonätverksträffar, miljöombudsutbildningar, nyhetsbrev till verksamheterna, uppföljningsverktyget Verksam eller riktad information till specifika enheter.

Den minskade användningen av **britspapper** är ett gott exempel på att miljö och vårdhygien har haft gemensamma argument för att uppnå minskning. Britspapper behövs inte ur vårdhygieniskt perspektiv. Britsen ska istället alltid sprittas före och efter patient, oavsett om britspapper används eller inte.

Kompressuppsamlare i hårdplast har visat sig vara svåra att ersätta. Alternativet i mjukplast kräver en ställning i metall som behöver hållas ren och arbetssätt kan behöva ändras. Positivt är dock att uppsamlaren i hårdplast har en inblandning av återvunnen plast.

Medicinbägare i plast kan inte ersättas med det mindre klimatpåverkande alternativet i papp när det gäller flytande läkemedel. Det är därmed inte möjligt att helt gå över till pappbägare istället för plast. Det kan dock konstateras att många väljer pappmuggen för torra läkemedel.

När det gäller **plastmuggar** så har många verksamheter, bland annat våra tandvårdskliniker, helt gått över till pappmuggar. För en del arbetsplatser har det varit svårt att ersätta plastmuggar med pappmuggar, eftersom det har behövts nya hållare för pappmuggar. På en del arbetsplatser har engångsmuggar avsedda för personalens bruk tagits bort då behovet kunnat lösas genom närhet till kök. I sådana fall behöver inte heller alltid pappmuggar ersätta de fossila muggarna.

Skedar av fossil plast kan ersättas med diskbara skedar i rostfritt alternativt förnybar plast. Istället för kaffeskeden kan paddelmodell av trä användas. Minskningen av skedar har troligtvis kunnat ske med anledning av att det finns flera alternativ.

Det har under hela programperioden funnits alternativ i förnyelsebar plast för **soppåsar 30 l** och **sopsäckar 70 l**. att beställa. Många har bytt till sopsäckar i till förnyelsebar plast men prisjustering på den förnyelsebara soppåsen till ett dyrare pris kan ha gjort att minskningen inte är lika stor på den produkten. Bästa klimatnyttan har uppnåtts på de arbetsplatser där det har gått att minimera antalet papperskorgar (exempelvis på administrativa arbetsplatser) och personal hänvisas till gemensamma källsorteringsutrymmen.

För **skumtvättlappar** har en livscykelanalys gjorts i samarbete med studenter på Uppsala Universitets civilingenjörsprogram i miljö- och vattenteknik. Analysen visar hur överlägsna alternativen (torkpapper samt tvättlappar i viskos) är ur klimatsynpunkt. Det har sannolikt denna information till verksamheterna som gett effekt då förbrukningen av skumtvättlappar har minskat med 15 procent.

Användning av **undersökningshandskar** får inte ske på bekostnad av god handhygien. En handskdag genomfördes i slutet av 2016 i samarbete med Vårdhygien, Varuförsörjningen och Yrkesdermatologen för att uppmärksamma den ökade handskanvändningen. Följande år gick information om handskanvändningen ut till verksamheterna via miljöombudsträffar, miljönätverksträffar, utbildningar och tryckt informationsmaterial.¹³ Det är oklart om handskdagen gav den effekten som önskades. Under 2019 kommer miljöenheten i samarbete med vårdhygien att undersöka om det går att identifiera specifika verksamheter som skulle kunna minska sin användning av handskar.

Externa projekt

Utöver arbete med minskningslistan har Region Uppsala under programperioden deltagit i externa projekt tillsammans med forskningsinstitut för att driva utvecklingen på området. Bland annat har biobaserade skyddsförkläden av olika material har testats och återvinning av nonwoventextilier har undersökts. Tillsammans med andra deltagare i Uppsala Klimatprotokoll har samarbete bedrivits i projektet Klimateffektiv plastupphandling gällande exempelvis utbildning för personal och upphandlingskriterier när det gäller plastprodukter.

¹³ Handskdagen riktade sig till alla anställda inom Region Uppsala och hade fokus på alla delar som berör handskanvändning; hygien, miljö, dermatologi och upphandling för att kunna ge en helhetsbild utifrån alla perspektiv kring handskar.

Hälsosam och giftfri miljö

Vår hälsa är beroende av en robust och anpassningsbar miljö med bland annat frisk luft och rent vatten. Region Uppsala arbetar kontinuerligt vidare med att minska utsläppen genom hela livscykeln, från upphandlingsfasen genom användarfasen och när produkter ska avyttras. Miljökemister ställer krav vid prioriterade upphandlingar och det genomförs ett gediget arbete för att minska arbetsmiljö- och miljöeffekter vid hantering av läkemedel, andra kemiska ämnen och förbrukningsvaror.

Kemikalier

Miljömål – Avvecklingslista

År 2018 ska minst 10 procent av kemikalierna på Region Uppsalas avvecklingslista ha fasats ut.

Resultat: Målet har inte uppnåtts.

Analys 2014 - 2018

Under 2016 upphandlades ett nytt kemikaliehanteringssystem som sedan implementerades under 2017-2018. Bytet av kemikaliehanteringssystem har inneburit att det inte har varit möjligt att följa upp en avvecklingslista på ett konsekvent sätt. Arbetet med Region Uppsalas avvecklingslista kommer att återupptas under kommande miljömålsperiod.

Under miljömålsperioden har Region Uppsala fortsatt att arbeta aktivt med kemikaliefrågorna inom olika områden, med syftet att minska hanteringen av särskilt farliga kemikalier. Exempel på åtgärder som har genomförts under miljömålsperioden är:

- Bildandet av ett centralt kemikalieråd inom Region Uppsala, som bland annat tagit fram/reviderat centrala kemikalieinstruktioner
- Utökat samarbete med övriga kommuner och länsstyrelsen via Uppsala kemikalieråd, till exempel genom framtagande av informationsmaterialet ”Stoppa kemikalieonödan”
- Framtagning av utbildningspaket riktat till medarbetare som hanterar särskilt allergiframkallande produkter
- Införande av nya rutiner vid upphandling av analysutrustning, med anledning av nya riktlinjer från Uppsala Vatten gällande utsläpp till avloppsnätet.
- Utredningar av var särskilt farliga ämnen hanteras och om alternativ till dessa finns.

Miljömål – Ftalatfria förbrukningsartiklar

År 2018 ska användningen av ftalatinnehållande¹⁴ förbrukningsartiklar ha minskat med 20 procent jämfört med år 2014.

Resultat: Målet är uppnått. Förbrukningen av ftalatinnehållande förbrukningsartiklar har minskat med 51 procent under miljömålsperioden. Se tabell 5 nedan.

Tabell 5: Ftalater i förbrukningsartiklar, årsförbrukning inom Region Uppsala 2014 – 2018.

Statistikuppgifter förbrukning inom LUL/RU helår	2014	2015	2016	2017	2018	Förändring 2014 - 2018
Totalt antal förbrukade artiklar	111 474 434	109 523 378	109 254 329	108 995 649	108 187 768	-3 %
Antal artiklar fria från ftalater	109 481 874	107 916 208	108 188 432	108 092 477	107 138 249	-2 %
Ftalatinnehållande artiklar	998 968	992 458	588 694	563 677	485 366	-51 %
Antal artiklar utan uppgifter	993 592	614 712	477 203	339 495	564 153	-43 %

Analys 2014 - 2018

Målet har nåtts tack vare Varuförsörjningens fortsatta systematiska arbete med att ställa miljökrav vid upphandlingar.

Varuförsörjningen har en databas med miljöinformation om upphandlade produkter på produktnivå. Databasen har gjort det möjligt för Varuförsörjningens medarbetare att identifiera särskilt viktiga produktgrupper att fokusera på i arbetet med att hitta fungerande ftalatfria alternativ. Detta arbete sker alltid i avvägning mot andra krav som till exempel patientsäkerhet.

Arbetet har resulterat i att ftalatfria alternativ har kunnat upphandlats vid flera upphandlingar av storvolymsprodukter under miljömålsperioden, till exempel vingkanyler, tryckplåster, narkosmasker och narkosslangar.

¹⁴ Ftalater är en grupp ämnen som används som mjukgörare i plaster och gummi. Ämnena kan läcka ut ur materialen och tas upp av kroppen. Några ftalater är bland annat misstänkt hormonstörande och kan göra det svårare att få barn.

Miljömål – Bygghmaterial

År 2018 ska andelen A- och B-klassade bygghmaterial per projekt vara minst 90 procent.

Resultat: Målet är inte riktigt uppnått, men utvecklingen har gått åt rätt håll. Andelen A- och B-klassade bygghmaterial per projekt var vid utgången av 2018, 84 procent. Vid utgången av 2017 var 80 procent av bygghmaterialen A- och B-klassade. Det är alltså en förbättring på fyra procent jämfört med 2017.

Analys 2014 - 2018

Under hela programperioden har arbetet med klassificerade bygghmaterial följts upp kontinuerligt. Under början av programperioden genomfördes utbildningar och informationsinsatser med projektledare och entreprenörer. Vid denna tid var också utfallet några procentsatser högre än idag.

Läkemedel

Miljömål – Läkemedel med stor risk för miljöpåverkan

År 2018 ska utsläpp av läkemedel med stor risk för miljöpåverkan ha minskat jämfört med 2014.

Resultat: Målet är uppnått för de läkemedelssubstanser/läkemedelsgrupper som finns på listan över läkemedel med stor risk för miljöpåverkan, sett både till hela länets användning i relation till antal invånare¹⁵ (se tabell 6) och hela länets användning (se tabell 7). Vid utgången av 2018 hade förskrivningen av antalet definierade dygnsdoser (DDD) för de målsatta substanserna minskat jämfört med 2014 med ett undantag – fluorokinoloner på Lasarettet i Enköping, se tabell 7. Totalt för Region Uppsala har dock förskrivningen minskat. Anmärkningsvärt är att förskrivningen av diklofenak har minskat kraftigt - minskning med 42 procent - för dessa fyra år för hela Region Uppsala.

¹⁵ Identifierade läkemedel där utsläpp kan minskas med hjälp av minskad förskrivning är diklofenak (smärtstillande) och fluorokinoloner (bredspektrumantibiotika).

Tabell 6: Förskrivning av definierade dygnsdoser per tusen invånare och dag (DDD/TIND) av diklofenak och fluorokinoloner i Uppsala län och riket.

	Diklofenak			Fluorokinoloner		
	2014 (DDD/TIND)	2018 (DDD/TIND)	Förändring (DDD/TIND)	2014 (DDD/TIND)	2018 (DDD/TIND)	Förändring (DDD/TIND)
Uppsala län	5,11	2,45	-2,66	0,74	0,59	-0,15
Hela riket	6,18	3,80	-2,38	0,69	0,60	-0,09

Tabell 7: Förskrivning av antal definierade dygnsdoser (DDD) av diklofenak och fluorokinoloner för respektive förvaltning inom Region Uppsala samt totalt för hela Region Uppsala.

	Diklofenak			Fluorokinoloner		
	2014 (antal DDD)	2018 (antal DDD)	Förändring	2014 (antal DDD)	2018 (antal DDD)	Förändring
Akademiska	97 631	48 133	-51%	44 072	40 669	-8%
Lasarettet i Enköping	20 800	7 863	-62%	4 563	6 120	+34%
Nära vård och hälsa	227 389	145 928	-36%	17 478	14 756	-16%
Totalt Region Uppsala	345 820	201 924	-42 %	66 113	61 545	-6,9 %

Analys 2014 - 2018

Det är många läkemedel som forskningen visat ha en risk för miljöpåverkan men Region Uppsala har under programperioden 2015-2018 fokuserat på substansen diklofenak samt substansgruppen fluorokinoloner då dessa bedömts ha hög risk för miljöpåverkan och det finns likvärdiga medicinska alternativ. Informationsinsatser till förskrivare, notering i rekommendationer för läkemedel samt halvårsvis uppföljning av substanserna har lett till att förskrivningen minskat kraftigt. Under programperioden har det även blivit mer nationellt känt att diklofenak påverkar miljön negativt och att det finns likvärdiga alternativ. Ökningen av fluorokinoloner på Lasarettet i Enköping är analyserad och bedöms dels bero på en något ökad produktion men också på en stor omsättning av förskrivare som inte blivit insatta i målet med minskad förskrivning av fluorokinoloner. Under 2018 har rutiner för antibiotikaförskrivning uppdaterats och riktlinjer har tagits fram för val av antibiotika som profylax och behandling vid de vanligaste förekommande indikationerna. Glädjande kan konstateras att förskrivningen i Region Uppsala ligger lägre än genomsnittet i Sverige för diklofenak och fluorokinoloner.

Miljömål – Antibiotikarecept

År 2018 ska antalet uthämtade antibiotikarecept inte överstiga 250 recept per 1000 invånare och år¹⁶.

Resultat: Målet är inte helt uppnått, men har gått åt rätt håll. Antalet uthämtade antibiotikarecept har minskat med över 15 procent mellan åren 2014 och 2018. Under 2018 hade 288 antibiotikarecept hämtats ut. Detta är 38 fler recept än vad som målsatts. Under 2016 tog Folkhälsomyndigheten beslut om att det nationella målet om max 250 recept per 1000 invånare och år skulle tas bort eftersom det ansågs ouppnåeligt.

Tabell 8: Antal uthämtade antibiotikarecept per 1000 invånare och år, Uppsala län och riket.

	2014 (recept/1000 invånare)	2018 (recept/1000 invånare)	Förändring (recept/1000 invånare)	Förändring i %
Riket	328,0	295,85	-32,15	- 9,8 %
Uppsala län	340,6	288,45	-52,15	- 15,3 %

Analys 2014 - 2018

Att förskrivning av antibiotika bidrar till ökad risk för antibiotikaresistens är välkänt och arbetet mot antibiotikaresistens har intensifierats såväl nationellt som inom EU. Informationsinsatser av STRAMA (Strategigruppen för rationell antibiotikaanvändning) har gjorts inom Region Uppsala under programperioden. Att Region Uppsala haft ett mål om att minska förskrivningen av en viss typ av antibiotika – fluorokinoloner - i miljöprogram 2015 - 2018 har säkerligen också bidragit till en minskad förskrivning av antibiotika.

Under programperioden har antalet antibiotikarecept minskat kraftigt för Region Uppsala. Vår minskning är större än för riket i stort under samma tidsperiod. Uppsala ligger under 2018 som nummer 10 (tidigare plats tretton) i listan över landsting/regioner i Sverige som skriver ut flest antibiotikarecept per 1000 invånare. Närheten till specialiserad vård bidrar troligtvis till att förskrivningen ligger relativt högt. Mycket av den sjukvård som alltid kräver behandling med antibiotika bedrivs i Region Uppsala.

¹⁶ Nationellt miljönyckeltal för Sveriges landsting och regioner.

Miljömål – Medicinska gaser

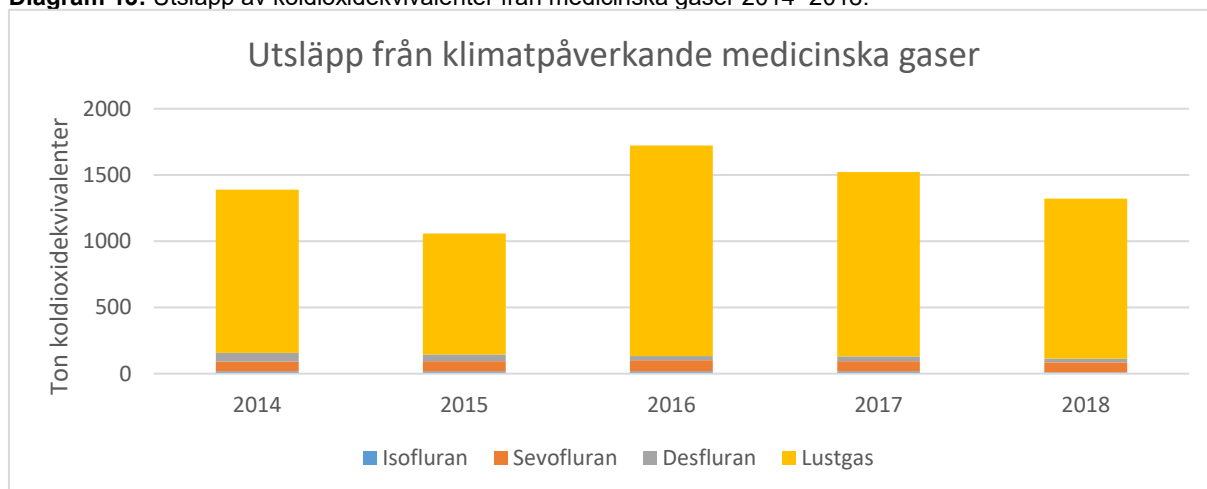
År 2018 ska utsläppen av klimatpåverkande medicinska gaser vara 50 procent lägre än 2014¹⁷.

Resultat: 🟡 Målet är inte helt uppnått, men har gått åt rätt håll.

Utsläppen av klimatpåverkande medicinska gaser har minskat med 5 procent jämfört med 2014. De olika anestesigaserna har olika stor klimatpåverkan och resultatet har därför räknats om till koldioxidekvivalenter. Att en fungerande reningsmetod ännu inte finns för sövningsgaser är en del av förklaringen till att utsläppen inte har minskat i den tilltänka takten. En annan del är att inköpen av lustgas inte har minskat under programperioden.

Värt att notera är att all utsläppsberäkning grundar sig på inköpsstatistik och inte faktiska utsläpp. Detta beror på att det praktiskt är mycket svårt att flödesmäta gaser. Antaganden har gjorts att förlossningen på Akademiska använder cirka 60 procent av all inköpt lustgas men denna siffra är troligtvis högre. Troligtvis är därför utsläppen av lustgas från Akademiska mindre än beräknat. Till förlossningen finns en lustgasdestruktör som destruerar minst 92 procent av all lustgas som når destruktören (alltså den lustgas som patienterna andas tillbaka in i masken).

Diagram 13: Utsläpp av koldioxidekvivalenter från medicinska gaser 2014–2018.

Analys 2014 - 2018

När målet sattes 2014 pågick forskning för att ta fram ett filter för att minska utsläppen vid användning av sövningsgaser på operation. Filtret visade sig fungera bra men har inte varit praktiskt möjligt att implementera i Sverige på grund av att de inte är kompatibla med de respiratorer som idag används på operation i Sverige. En studie genomförd av IVL Svenska

¹⁷ Lustgas och sövningsgaserna sevofluran, isofluran och desfluran.

miljöinstitutet på uppdrag av Stockholms läns landsting 2016¹⁸ visar dessutom att den största miljöaspekten runt sövningsgaser är vid tillverkningen. Region Uppsala har därför i senaste upphandlingen av läkemedel ställt frågan hur tillverkarna arbetar med miljöfrågorna vid tillverkning.

Under programperioden har flertalet försök gjorts för att utreda möjligheterna att mäta det faktiska flödet av lustgas, framförallt till och från förlossningen, utan framgång. Inget annat sjukhus i Sverige har heller lyckats med detta ännu. Det beror framförallt på att gasen används stötvis och att flödet då varierar kraftigt och stötvis. Idag finns ingen mätare på marknaden som klarar av detta i våra system. Under 2018 gjordes en utredning för att undersöka orsakerna till de ökade inköpen av lustgas. Utredningen visade att det framförallt är inköpen av lustgas till centralgasslingan som har ökat. Orsaken till detta är trots utredningen fortsatt oklar, till exempel har antalet verksamheter som använder lustgas från centralgasslingan inte utökats, inga incidenter om läckage har rapporterats och regelbundna läcksökningar har genomförts. Det har inte heller varit en ökning av antalet förlossningar under 2017-2018 jämfört med 2014 som kan förklara ökningen av lustgasinköpen. Troligtvis beror den ökade inköpta mängden på att lustgas nu används mer på Akademiska sjukhuset och att behandlingsrekommendationer där lustgas förespråkas fortsätter att dominera vissa indikationer.

Anledningen till de ökade utsläppen av lustgas under 2016 berodde på att lustgasdestruktorn var ur funktion under tio månader då ett pumpbyte gick fel. Felet åtgärdades skyndsamt när det upptäcktes och sedan dess har lustgasdestruktorn fortsatt ha en destruktionsgrad på mellan 92-98 procent. För att vara förberedda när ny teknik kommer för rening av sövningsgaser har nya ingång 100 på Akademiska sjukhuset förberetts för implementering av anestesigasrening.

Läkemedelsreningsprojekt

Under programperioden har olika metoder utvärderats för att hitta en fungerande metod för att reducera läkemedelsrester (framförallt antibiotika) och resistenta bakterier i avloppsvatten från Akademiska sjukhuset. Under 2015 testades en ozonmetod i labbskala som inte visade sig vara tillräckligt effektiv. Under 2016 gjordes ett examensarbete¹⁹ tillsammans med Sveriges lantbruksuniversitet och Uppsala universitet på olika metoder där urinseparering var en nyckelfaktor. Den mest lovande metoden visade sig vara att använda aktivt kol. Urinseparering är idag inte praktiskt möjligt på sjukhuset. Under 2016 genomfördes också ett mindre försök med toalettblocket pCure som då var en helt ny produkt för att bryta ned läkemedelsrester i toaletten med hjälp av enzymer. Försöket blev för litet för att kunna utvärderas statistiskt korrekt men det togs beslut om att gå vidare med en större studie nästkommande år. Den större studien gjordes först under 2018 då leverantören inte kunde leverera tillräcklig mängd produkter under 2017.

¹⁸ LCA-utvärdering av metoder för att minska utsläpp av anestesigasen sevofluran vid användning på sjukhus (2016). IVL Svenska miljöinstitutet AB på uppdrag av Stockholms läns landsting.

¹⁹ Amanda Eskebaek (2016). Utvärdering av småskalig rening från läkemedelsrester i källsorterad urin.

Studien 2018 visade att toalettblocket inte hade avsedd effekt på läkemedelsrester i ett sjukhusavlopp och resultatet redovisades i en vetenskaplig publikation²⁰. Under 2017-2018 gjordes två labskalestudier på en annan ozonmetod än vad som testats tidigare. Resultaten verkade mycket lovande både för reduktion av läkemedelsrester och antal bakterier. I december 2018 installerades en ozonanläggning i pilotskala på plats på Akademiska sjukhusområdet för att utvärdera metoden i en större skala under 2019. Region Uppsala är den första regionen som på detta praktiska sätt utvärderar olika reningsmetoder och övriga regioner följer vårt arbete med stort intresse.

Livsmedel och textilier

Miljömål – Ekologiska livsmedel

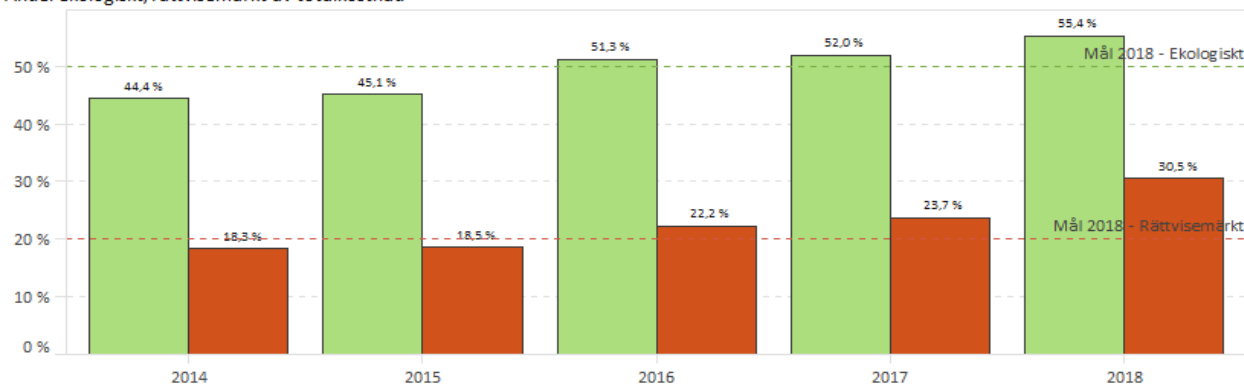
År 2018 ska andelen ekologiskt producerade livsmedel vara minst 50 procent av det totala inköpsvärdet i kronor räknat av de livsmedel som Region Uppsala köper.

Resultat: Målet är uppnått. Vid utgången av år 2018 var 55,4 procent av livsmedlen ekologiska, se diagram 14.

Den huvudsakliga anledningen till att målet har gått åt rätt håll är att andelen ekologiska livsmedel från Region Västmanland (Region Uppsalas huvudleverantör av patientmat) är 44 procent. Andelen ekologiska livsmedel vid Lasarettet i Enköping var 39 procent, Wik folkhögskola och slott/konferens hade 49 procent ekologiska livsmedel. Dessutom är allt kaffe inom Region Uppsala KRAV-märkt vilket bidrar till att andelen ekologiska livsmedel är 55,4 procent. I de kostupphandlingar som är aktuella används tillämpliga delar av Upphandlingsmyndighetens kriterier för att ställa krav om god djurvelfärd.

Diagram 14: Andelen ekologiskt producerade och Rättvisemärkta livsmedel för Region Uppsala.

Andel ekologiskt/rättvisemärkt av totalkostnad

²⁰ Svebrant, Olsen, Larsson, Öhagen, Söderström & Järhult (2018) *The enzyme toilet rim block 'pCure' does not efficiently remove drug residues in a hospital setting - exemplifying the importance of on-site implementation testing.*

Miljömål – Etiska/sociala krav livsmedel

År 2018 ska andelen livsmedel som har producerats enligt Rättvisemärkt²¹ eller liknande etiska och sociala godtagbara förhållanden vara minst 20 procent av det totala inköpsvärdet i kronor räknat.

Resultat: Målet är uppnått. Vid utgången av år 2018 var 30,5 procent av livsmedlen producerade enligt Rättvisemärkt eller liknande etiska och sociala godtagbara krav, se diagram 14.

Den huvudsakliga anledningen till att målet gått åt rätt håll är att andelen Fairtrade-kaffe från kaffeleverantör har ökat, vilket var ett krav vid upphandlingen av kaffeautomater samt att Kost Region Västmanland har ökat andelen livsmedel med märkning Fairtrade.

Miljömål – Textilier

År 2018 ska andelen ekologiskt producerade textilier²² vara minst 20 procent av de textilier som Region Uppsala använder via tvätteritjänst.

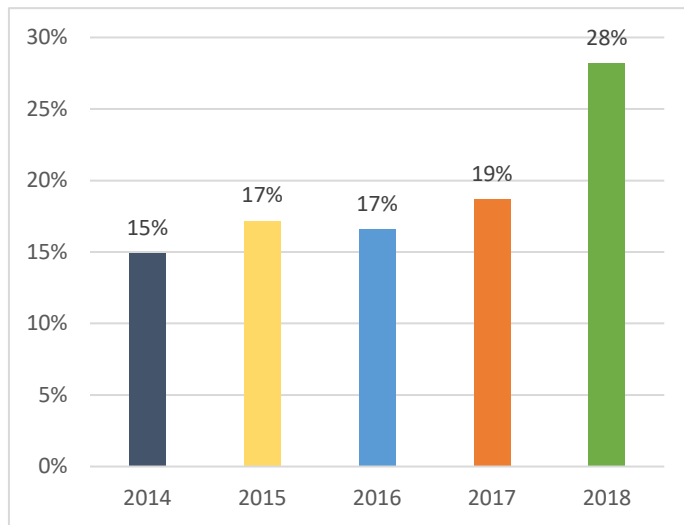
Resultat: Målet är uppnått. Vid utgången av 2018 var andelen ekologiska textilier 28,2 procent av den totala textilstocken, se diagram 15. Tillskott av andelen ekologiska textilier sker i huvudsak genom att uttjänta textilier kasseras och byts ut mot ett ekologiskt alternativ.

Åtgärder för att öka andelen ekologiska textilier startade 2012 då ett nytt avtal för tvätteritjänster trädde i kraft. Andelen ekologiska textilier har sedan dess ökat kontinuerligt. Andelen ekologiska textilier förutspås öka även kommande år. För vissa textilslag som draglakan, påslakan, handdukar, badlakan och babykläder uppgår den ekologiska andelen till 100 procent. Det innebär att en fortsatt ökning av andelen ekologiska textilier måste ske genom att fler textilprodukter ersätts med ekologiska alternativ

²¹ Varor, främst livsmedel, som syftar till att förbättra arbets- och levnadsvillkor för odlare och anställda i utvecklingsländer genom rättvis handel. Den vanligaste märkningen är Fairtrade, men även Utz certified och Rainforest Alliance förekommer.

²² De miljökrav som ställs på ekologiskt producerade textilier innebär att krav ställs såväl vid odling som vid produktion (färgning med mera).

Diagram 15: Andelen ekologiska textilier i Region Uppsala under åren 2014–2018.

Analys 2014 - 2018

Arbetet med att införa ekologiska textilier i verksamheten startade 2012 genom att krav på detta ställdes i upphandlingen av tvätt- och textilservice. Region Uppsala äger inte sina textilier själv utan de ingår som en del av tvätt-tjänsten. Andelen ekologiska textilier har sedan succesivt ökat genom att kasserade textilier bytts ut mot ekologiska alternativ. Under 2016 uppkom en dipp i utvecklingen som berodde på ett stort inköp av personalkläder vilket gjorde att andelen ekologiska textilier minskade något. Den stora ökningen av ekologiska textilier mellan åren 2017 och 2018 beror till stor del på att kraven på vår leverantör skärptes i en ny upphandling av tvätt- och textilservice. För att nå målet i miljöprogrammet, och överträffa det rejält, har tvättleverantören satt in nya ekologiska textilprodukter. Stora delar av patientkläderna uppfyller nu kraven på ekologiska textilier.

Hållbar och effektiv resursanvändning

Under 2015–2018 byggs en betydande del av Akademiska sjukhusområdet om och det finns stora möjligheter att ”göra rätt från början”, så att byggnaderna och omgivningarna skapar läkande miljöer och bidrar till biologisk mångfald. De två detaljerade målen som berör avfall bör läsas gemensamt – det övergripande målet är att minimera mängden avfall. Det avfall som sedan återstår bör därefter återvinnas på bästa sätt. Arbetet för att uppnå dessa två mål innebär ett arbete under hela livscykler, från att ett behov av en funktion uppstår till dess att en produkt har använts färdigt, avyttras och omhändertas.

Miljöanpassade fastigheter

Miljömål – klassning enligt miljöbyggnad

År 2018 ska nyproducerade och större ombyggnationer av landstingets fastigheter som sker mellan åren 2015–2018 vara klassade enligt Miljöbyggnad eller motsvarande.

Resultat: Målet är uppnått. Under 2017 har J-huset/ ingång 100 (nybyggnation) certifierats enligt Miljöbyggnad Guld.

Analys 2014 - 2018

Under programperioden har tre nybyggnationer certifierats enligt Miljöbyggnad Guld samt en större ombyggnation enligt Miljöbyggnad Silver²³.

Avfall

Miljömål – Materialåtervinning

År 2018 ska andelen materialåtervunnet avfall ha ökat till minst 35 procent av den totala avfallsmängden.

Resultat: Målet är inte uppnått. Andelen materialåtervunnet avfall har minskat under perioden vid Region Uppsalas sjukhus (Akademiska sjukhuset och Lasarettet i Enköping), se tabell 9 och diagram 16. Detta beror till stor del på att mängden papper och tidningar har minskat, vilket gör att andelen materialåtervunnet avfall också minskar. Mängden insamlad elektronikskrot i kilo under 2017 förklarar resultatet för detta år. Den stora ökningen av insamlad elektronikskrot

²³ Certifierat enligt Miljöbyggnad Guld är Rudbeck: R3 och R4 samt J-huset vid Akademiska sjukhuset. Certifierad enligt Miljöbyggnad Silver är ingång 85-huset och B14 vid Akademiska sjukhuset.

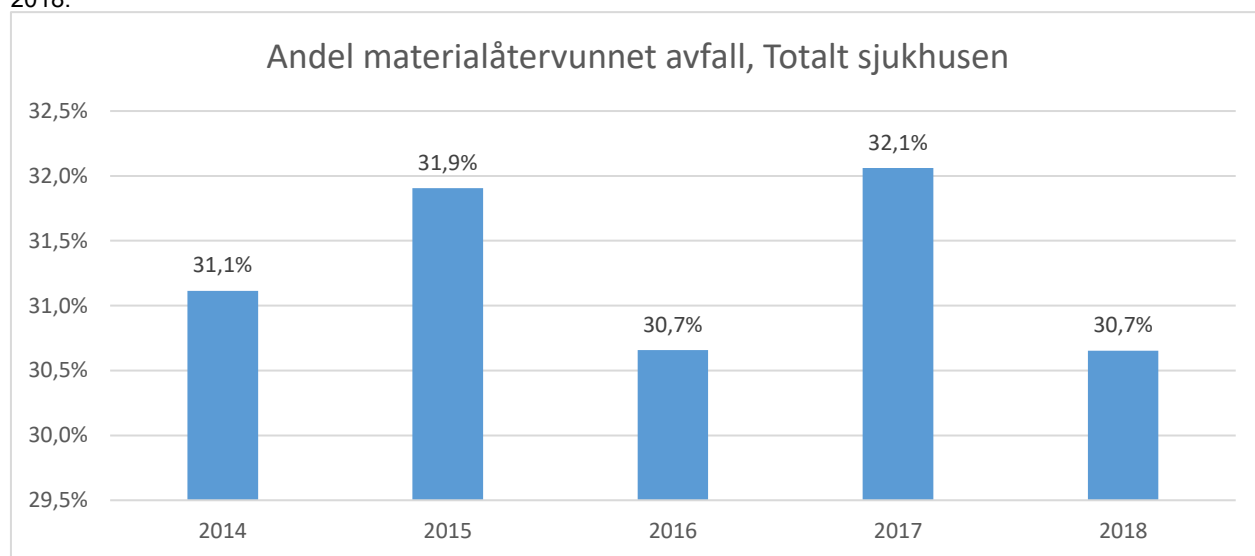
beror på att Region Uppsala upphandlat ny leverantör för kasserad datorutrustning. I samband med leverantörsskiftet rensades stora mängder elektroniskskrot ut. I dagsläget finns enbart möjlighet att följa avfallsstatik från Region Uppsalas sjukhus, då statistiken från andra fastigheter är ofullständig.

Tabell 9: Andelen materialåtervunnet avfall vid Akademiska sjukhuset och Lasarettet i Enköping fördelat per fraktion

Totalt sjukhusen

	Fraktion	2014	2015	2016	2017	2018
Återvinningsbart	Matavfall	378 376 kg	324 844 kg	256 204 kg	266 564 kg	267 764 kg
	Sekreteness	61 257 kg	64 436 kg	56 850 kg	56 848 kg	54 431 kg
	Metallskrot	80 295 kg	67 753 kg	53 855 kg	75 470 kg	74 931 kg
	Tidningar och returpapper	108 988 kg	110 603 kg	97 167 kg	89 376 kg	82 593 kg
	Wellpapp	238 343 kg	247 571 kg	244 044 kg	247 905 kg	236 354 kg
	Pappersförpackningar	10 697 kg	16 540 kg	53 172 kg	49 518 kg	53 689 kg
	Glasförpackningar	12 905 kg	12 691 kg	14 737 kg	17 782 kg	21 771 kg
	Plastförpackningar	17 815 kg	30 203 kg	61 146 kg	67 294 kg	78 049 kg
	Metallförpackningar	577 kg	3 387 kg	5 939 kg	5 934 kg	8 124 kg
	Elektronik	55 562 kg	54 342 kg	62 808 kg	81 082 kg	26 523 kg
	Ljuskällor	2 001 kg	1 956 kg	1 313 kg	1 890 kg	500 kg
	Batterier	3 933 kg	2 950 kg	3 400 kg	3 870 kg	4 763 kg
Övrigt	Brännbart avfall	1 619 490 kg	1 498 490 kg	1 544 210 kg	1 518 820 kg	1 514 581 kg
	Grovavfall trä	51 040 kg	63 620 kg	69 690 kg	67 770 kg	66 074 kg
	Grovavfall deponi	14 055 kg	10 470 kg	18 509 kg	21 210 kg	25 962 kg
Farligt	Biologiskt avfall	15 443 kg	16 570 kg	13 044 kg	14 095 kg	16 535 kg
	Smittförande avfall	422 745 kg	402 010 kg	402 859 kg	408 850 kg	418 465 kg
	Kemikalieavfall	26 403 kg	9 289 kg	11 330 kg	11 077 kg	15 967 kg
Summa	Totalt	3 119 925 kg	2 937 725 kg	2 970 277 kg	3 005 356 kg	2 967 076 kg
	Återvinningsbart	970 749 kg	937 276 kg	910 635 kg	963 534 kg	909 492 kg
	Andel % återvunnet	31,1%	31,9%	30,7%	32,1%	30,7%

Diagram 16: Andelen materialåtervunnet avfall vid Akademiska sjukhuset och Lasarettet i Enköping för åren 2014–2018.

Analys 2014 - 2018

I början av programperioden invigdes miljöstationen vid Akademiska sjukhuset. Det medförde att sorteringskedjan blev komplett. Tack vare digitaliseringen i samhället ser man en tydlig minskning av papper och tidningar, men en tydlig ökning av mängden plastförpackningar.

Miljömål – Avfallsminskning

År 2018 ska den totala mängden avfall vara lägre än år 2014.

Resultat: Målet är uppnått. Den totala mängden avfall har minskat både vid Akademiska sjukhuset och Lasarettet i Enköping jämfört med 2014 års volymer i kilo. Det ska dock noteras att en samlad upphandling av hämtning och behandling av källsorterat avfall från Region Uppsala gjordes i slutet av 2015. I och med den upphandlingen har mer tillförlitlig statistik kunnat inhämtas under åren 2016 - 2018. I princip samtliga schablonberäkningar från tidigare år har ersatts av faktiska siffror.

Tabell 9: Total generad avfallsmängd för åren 2014 - 2018 vid Akademiska sjukhuset och Lasarettet i Enköping.

Område	2014	2018	Differens 2014-2018 (kilo)	Differens 2014-2018 (procent)
Akademiska sjukhuset	3 015 452	2 757 348	-258 104	- 8,6%
Lasarett i Enköping	224 789	209 729	-15 060	- 7%
Totalt sjukhusen	3 240 241	2 967 076	-273 165	- 8%

Analys 2014 - 2018

Utbildningsprocessen är ett ständigt pågående projekt, med miljöombudens starka engagemang.

Återanvändningsavtal med Human Bridge har tecknats. Via detta avtal möjliggörs återanvändning av möbler och medicinsk utrustning i ett humanitärt syfte.

Biologisk mångfald

Genom Upplandsstiftelsen verkade huvudmännen Region Uppsala och Uppsala läns kommuner för att bevara och vårda den biologiska mångfalden. Upplandsstiftelsen främjar också möjligheterna för länets invånare att vistas i naturen. För mer information, se <http://www.upplandsstiftelsen.se/>

Miljömål – Biologisk mångfald

År 2018 ska Upplandsstiftelsen bidra till att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i länet.

Resultat: Målet har uppnåtts.

- *Ytterligare fyra naturområden med höga naturvärden och rekreationsvärden ska fredas långsiktigt.*
Under 2018 har en del av marken kring Lortfjärden, en tätortsnära våtmark i Öregrund, köpts in. Restaurering av våtmarken har påbörjats. Målet är att öka såväl biologiska som sociala värden. Våtmarker stärker också förutsättningar för grundvattenbildning. Naturreseptatet Björns skärgård, som utgörs av ett 2450 hektar stort skärgårdsområde längst upp på Hållnåskusten, invigdes i september.
Under åren 2015 – 2018 har därmed sex områden med höga naturvärden långsiktigt fredats (Grönlundsbacken, Ekeby-Ånge, Högmokållan, Örsåtraskogen, Björns skärgård och Lortfjärden).
- *Ytterligare 400 hektar biologiskt värdefull ångs- och hagmark ska stållas i ordning.*
Under 2018 har totalt 102 hektar nya hagmarker och slåtterångar restaurerats och stållts i ordning i länet, och börjat skötas med bete eller slåtter. Arealen fördelas på cirka 100 hektar hagmarker med infört bete och cirka 2 hektar slåtterång. Markerna ligger i kommunerna Östhammar, Uppsala och Enköping.
Under åren 2015 - 2018 har därmed totalt 454 hektar ångs- och hagmarker stållts i ordning.

Analys 2014 - 2018

Målet har uppnåtts tack vare ett långsiktigt arbete där kunskap, kompetens, tillgång till lämpliga områden och ekonomiska medel funnits tillgängliga.

Miljömål – Friluftsliv

År 2018 ska Upplandsstiftelsen stimulera allmänhetens friluftsliv, tillgängliggöra natur och verka för ett förebyggande folkhälsoarbete.

Resultat:

Friluftsliv

Målet har gått åt rätt håll vad avser åtgärderna som berör friluftsliv.

Naturskoleverksamhet

Målet har gått åt rätt håll, men inte tillräckligt fort för alla åtgärder vad avser naturskoleverksamheten.

För att uppnå målet för mandatperioden 2015-2018 har åtgärder fastställts, se dessa samt en beskrivning av vad som uppnåtts under 2018 liksom under hela mandatperioden nedan:

Friluftsliv:

- *ytterligare fem särskilt intressanta besöksmål (så kallade Smultronställen) ska ställas i ordning eller vidareutvecklas för till exempel funktionshindrade.*

Under 2018 har Oxhagens naturreservat (Uppsala kommun) gjorts mer tillgängligt för personer med funktionsnedsättning. Granåsens naturreservat har anpassats för att på ett bättre sätt kunna möta Öppna förskolornas, förskolors och skolors behov genom till exempel mötesplatser och undervisningsmaterial på plats.

Under åren 2015-2018 har 5 besöksmål ställts i ordning eller vidareutvecklats: Krutudden och Vällensbadet (Östhammars kommun) Wiks naturpark (Uppsala) Oxhagen (Uppsala) och Granåsens naturreservat (Håbo kommun).

- *ytterligare 25 kilometer vandringsleder och naturstigar ska göras tillgängliga.*
Från och med 2018 startar Upplandsleden inne vid Studenternas idrottsplats i Uppsala, en vandringsled mellan Vattholma och Skyttorp, förbi Salsta slott, har också säkerställts. Under åren 2015 – 2018 har det därmed tillkommit 26 kilometer vandringsled.
- *i samarbete med länets kommuner fastställa vilka naturområden som ska prioriteras i arbetet med att skydda natur och ta fram nya stigar, information och Smultronställen.*
Planering och prioriteringar tillsammans med kommunerna har fortsatt skett inom arbetet med Smultronställen i naturen. Upplandsstiftelsen har även medverkat i planeringen och framtagande av underlag av nya naturreservat i flertalet av länets kommuner. Hemsidan och appen Naturkartan som presenterar information om länets friluftsområden och naturreservat har utvecklats och innefattar nu även Upplandsleden.

Bakom Naturkartan står Upplandsstiftelsen, Länsstyrelsen, Biotopia och länets kommuner. Genom olika LONA-projekt²⁴ har Upplandsstiftelsen och kommunerna i samverkan med föreningslivet arbetat att ställa iordning och tillgängliggöra besöksmål och underlätta för skolbarn att ta del av naturen.

Under perioden 2015-2018 har en mängd åtgärder genomförts för att uppnå målet.

- *Wiks naturpark ska utvecklas ytterligare genom samarbete mellan Upplandsstiftelsen, landstinget (Kultur och bildning) och Uppsala kommun. Området lyfts fram som ett gott exempel på ett lättillgängligt naturområde för både biologisk mångfald och folkhälsa.* Under 2018 har tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning stärkts ytterligare i Wikparken genom en ny toalett. Ytterligare ett arbetslag bestående av personer med funktionshinder har börjat arbeta i parken. Nu arbetar två arbetslag i parken som del av daglig verksamhet. Fortsatt betesdrift med nöt och får har skett i hagmarkerna. Slyröjning genomfördes och en trädgårdsgård uppfördes kring slåtterängen. Slåtter genomfördes under sensommaren. Sammantaget har Wiks naturpark utvecklats vad avser biologisk mångfald, tillgänglighet och folkhälsa under perioden.

Naturskoleverksamhet

- *genom Upplandsstiftelsen bidra till att långsiktigt säkerställa naturskoleverksamheten i kommunerna.*

Under 2018 har fem kommuner ordinarie naturskoleverksamhet. I ytterligare en kommun, Älvkarleby, finns ett utomhuspedagogiskt program för flera årskurser som stöttats av Upplandsstiftelsen. Driftsstöd har lämnats till naturskola i Knivsta kommun. Naturskoleverksamheten sker i kommunal regi. Under perioden 2015-2018 har Upplandsstiftelsen arbetat för att stötta naturskoleverksamheten i länet och under perioden har ytterligare en bok om utomhuspedagogik publicerats.

- *genom Upplandsstiftelsen verka för att fler kommuner utvecklar naturskoleverksamhet för äldre elever, till exempel gymnasieelever.* Under 2018 har inga ytterligare åtgärder riktade mot gymnasieskolan genomförts. Under perioden 2015-2018 har möjligheterna till utomhuspedagogik för gymnasiet utvecklats på flera plan. Rävstens stugby har utnyttjats för lägerskoleverksamhet och biologiundervisning på gymnasienivå. Gymnasieklasser har deltagit i naturskoleprojekt i Heby kommun. Flera sprint-klasser från Rosendalsgymnasiet har besökt Uppsala Naturskola. Kontakt har också tagits med Region Uppsalas projekt #jagmed för att diskutera möjligheter till samverkan.

²⁴ LONA-projekt står för den lokala naturvårdssatsningen och ska stimulera kommuners och ideella föreningars långsiktiga naturvårdssengagemang.

Analys 2014 - 2018

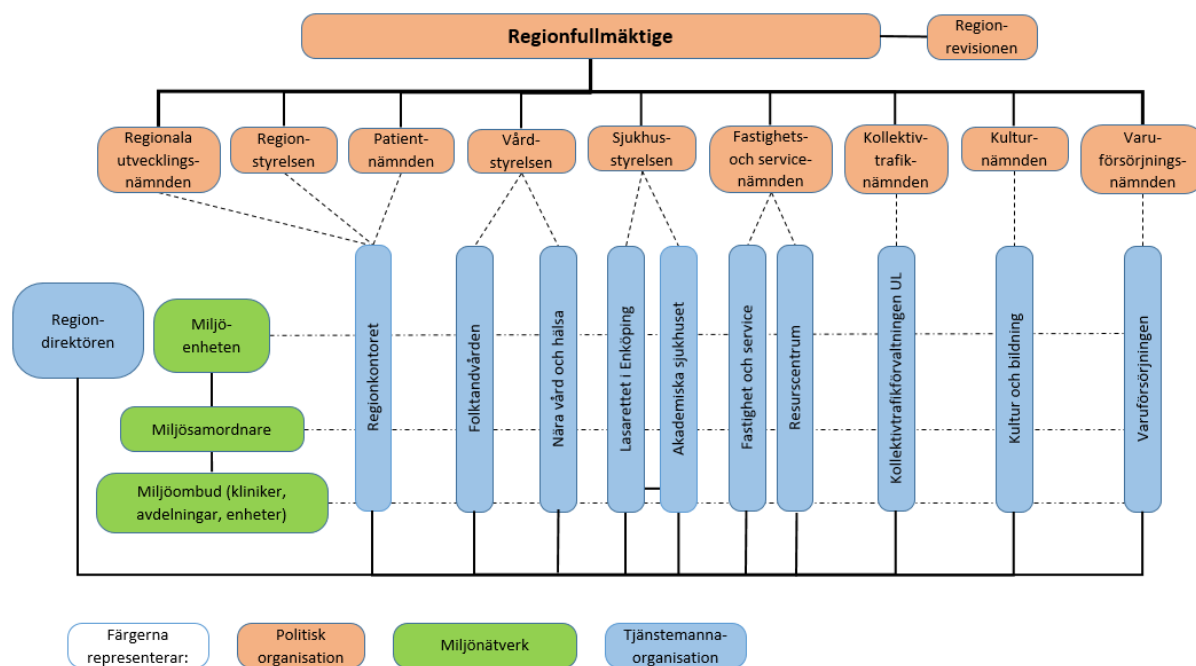
Målet har en stor spännvidd och de flesta åtgärder har realiserats tack vare tillgång till resurser, kompetens och en bred samverkan. Om Naturskolan: Naturskoleverksamhet drivs huvudsakligen i kommunal regi och är ingen obligatorisk verksamhet. Upplandsstiftelsens möjligheter ligger i att initiera och främja verksamheten.

En miljöcertifierad organisation

Hela organisationen är certifierad enligt ISO 14001:2004²⁵ sedan 2005. Ett miljöledningssystem ställer krav på att miljöarbetet hela tiden ska minska verksamhetens miljöpåverkan på ett så effektivt sätt som möjligt. Det innebär att alla verksamheter kontrollerar efterlevnad av miljölagar och att miljöarbetet hela tiden förbättras, genom Region Uppsalas policy, vision och miljö mål. Miljöledningssystemet ger stöd för styrning, resurstillsättning, genomförande, uppföljning, redovisning av miljöresultat och sökande efter förbättringsmöjligheter. Miljöcertifieringen innebär dessutom att utomstående revisorer granskar miljöarbetet och systemet en gång i halvåret för att säkra att miljöarbetet ständigt blir bättre och sker på ett systematiskt sätt.

Miljöledningssystemet gäller hela tjänstemannaorganisationen. Systemet täcker inte in stiftelser och bolag där Region Uppsala fungerar som delägare. Entreprenörers, leverantörers och hyresgästers miljöarbete styrs till viss del via avtal. I Figur 1 visas en bild av hur miljöarbetet inom Region Uppsala var organiserat under 2018. Från och med 1 januari 2018 slogs de tidigare förvaltningarna Primärvården och Habilitering och hjälpmedel samman till den nya förvaltningen Nära vård och hälsa. Ansvaret följer linjeorganisationen och ett miljönätverk finns för att hjälpa linjen att se till att miljöarbetet fungerar.

Figur 1: Region Uppsalas organisation av miljöarbetet under år 2018.

²⁵ ISO 14001:2004 är en internationell standard för miljöledningssystem.

Minskad miljöpåverkan genom hållbar upphandling

Region Uppsala upphandlar årligen varor och tjänster för cirka fyra miljarder kronor. Alla upphandlingar bedöms utifrån miljömässiga och sociala kriterier. I många upphandlingar ställs allmänna miljökrav, exempelvis på producentansvar samt förbud och begränsningar av miljö- och hälsofarliga ämnen. Vid upphandlingar där varan eller tjänsten har en stor miljöpåverkan eller tydlig koppling till socialt ansvar ställs fördjupade krav. De fördjupade miljökrav som ställs utgår från miljöpåverkan under hela livscykeln och kan exempelvis reglera att vissa kemikalier inte får ingå i produkten, att produkten ska vara ekologiskt producerad, ge upphov till lite och ofarligt avfall, en god djurhållning eller att fordon ska vara miljöklassade. De fördjupade miljökraven i upphandlingarna resulterar ofta i vinster för både miljö och ekonomi. Som stor kund kan Region Uppsala påverka utbudet på marknaden i en miljöanpassad riktning. Miljökraven som ställs i Region Uppsalas upphandlingar är därför viktiga verktyg för att nå miljömålen.

Under 2018 har uppföljning skett av bland annat tvätt- och textilserviceavtalet, avtalen för återtag av datorer/IT-utrustning, trafik (UL), städtjänst, livsmedel (andelen ekologiska livsmedel, samt hantering av plasttråg), taxiresor samt energi (el, värme och kyla). Uppföljningen av tvätt- och textilserviceupphandlingen, samt andelen ekologiska livsmedel redovisas tidigare i miljöredovisningen. Som ett exempel av resultat redovisas i tabellen nedan hur stor andel av regionens uttjänta IT-utrustning som återanvänds.

Tabell 10: Andelen återanvänd IT-utrustning fördelat på produkter.

Enhetstyp	Antal enheter	Återanvänt (st)	Återanvänt (%)
Alla	9526	4529	48 %
Bildskärm	1431	1278	89 %
Bärbar	598	584	98 %
CRT-skärm	3	0	0 %
Konsument	428	92	21 %
Lagring	2932	0	0 %
Nätverk	434	0	0 %
Projektor	49	30	61 %
Server	145	88	61 %
Skrivare	423	43	10 %
Stationär	2242	2130	95 %
Surfplattor/Mobiler	841	284	34 %

Genom att uttjänt IT-utrustning kunnat återanvändas så har Region Uppsala bidragit till den cirkulära ekonomin, minskat mängden avfall och undvikit att 148 ton CO² släppts ut i atmosfären.

Socialt ansvar i samband med upphandling

Region Uppsala verkar även för att de produkter och tjänster som köps in är framställda under socialt hållbara och ansvarsfulla förhållanden. För att uppnå detta samarbetar vi med övriga regioner i det nationella samarbetet för hållbar upphandling.

Arbetet utgår från en gemensam uppförandekod samt kontroll av efterlevnad, där regionala arbetsgrupper och en nationell styrgrupp årligen beslutar vilka avtal/avtalsområden som ska följas

upp²⁶ och vilken organisation som ska ansvara för uppföljningen. Samarbete sker även med SKL Kommentus motsvarande funktion samt Sykehusinnkjøp i Norge.

Under 2018 har de regionala arbetsgrupperna tillsammans genomfört 13 kontorsrevisioner och några fabriksrevisioner (Mexico). Eftersom många revisioner genomfördes under föregående år har fokus 2018 dock legat på att aktivt arbeta med leverantörer kring deras åtgärdsplaner. Detta arbete är viktigt då det är här det finns behov av utveckling och förbättring för ökad riskhantering i leveranskedjorna.

Region Uppsala ansvarar tillsammans med Region Gävleborg, Region Dalarna och Region Västmanland för uppföljning av livsmedelsavtal. Tillsammans har två kontorsrevisioner samt två skrivbordsrevisioner genomförts under året med upphandlade livsmedelsentreprenörer.

**Vill du veta mer om Region Uppsalas miljöarbete? Vi berättar
på www.regionuppsala.se/miljo**

Hela Region Uppsala är miljöcertifierat sedan 2005.

²⁶ I de produktionsområden där störst risk identifieras för överträdelser mot sociala krav sker urvalet för avtalsuppföljning och revisioner. Eftersom många leverantörer levererar varor och tjänster till samtliga regioner blir detta arbete både effektivt och kostnadsbesparande jämfört med om varje region skulle genomföra egna uppföljningar.